

Handboek NVT

Leeswijzer Taalleesland
Nederlands voor het basisonderwijs
op Aruba (klas 3-klas 6)

Leerjaar 4

Thema 7

Niet verder vertellen hoor!

Colofon

Lidwina Solognier-Lamper (projectleider)

Roelien Hofman

Mirella Wijngaarden

Judith Schnieders

Laura Tonk

Marion Lopez

Wiljan Megens

Met dank aan:

Colegio Conrado Coronel, Colegio San Hose, Frans Teunissen, Aurita Arends, Magriet Pourier, Merle Sint Jago, Wiljan Megens

Uitgegeven door afdeling Curriculum, Directie Onderwijs Aruba

Opdrachtgever: Proyecto Scol Multilingual (PSML)

Handboek NVT

Thema 7 'Niet verder vertellen hoor!' is onderdeel van het Handboek NVT, een aanpassing van de methode Taalleesland voor het vak Nederlands in het Arubaanse onderwijs klas 3-6.

In het Handboek, leerjaar 4, komen alle leerlijnen van Taalleesland aan bod: woordenschat, luisteren en spreken, leesbegrip, stellen, taalbeschouwing en spelling. Daarnaast wordt er in de lessen tijd ingeruimd voor lezen.

De aanpassing betreft onder andere het aantal lessen in verband met de beschikbare lestijd voor het Nederlands in de Scol Multi Lingual. Bij deze aanpassing is rekening gehouden met het feit dat de leerlingen in de moedertaalmethode 'Festival di Idioma' de taalvaardigheden zullen leren waarop het onderwijs in het Nederlands aansluit.

Andere aanpassingen zijn er met betrekking tot de context: aanpassing aan de Arubaanse context of een verduidelijking van de context met behulp van beelden.

Ook komen taalverschillen Papiamentu – Nederlands aan bod in de desbetreffende lesuitwerkingen, bijvoorbeeld bij verschil in woord- of zinsbouw.

Veel taalplezier!

De projectgroep.

Inhoud Handboek thema 7

Colofon	2
Inhoudsopgave	5
Thema-inleiding	7
Overzicht lesdoelen	8
Lessen	11 - 75

Bijlagen

- Toetsbladen 7
- Controletoets
- Alfabetische woordenlijst
- Woordenlijst betekenissen
- Spellinghulp

Thema-inleiding**Niet verder vertellen hoor!**

Het thema van deze leseeenheid is 'Niet verder vertellen hoor!' Met geheimen hebben alle leerlingen ervaringen, of het nu gaat om dingen die ze zelf gedaan hebben en die niet uit mogen komen, of om geheimen die hun door anderen zijn toevertrouwd.

In sommige gezinnen worden de rechten van de kinderen ook in dit opzicht gerespecteerd.

In thema 7 komen geheimen op allerlei manieren aan de orde: een geheime club met een wachtwoord, geheimschrift, een geheime gebarentaal, geheime plekjes in huis, geheime verlangens en angsten, geheime namen (schuilnamen), geheimzinnige steenformatie zoals de hunebedden en de stenen van Stonehenge.

Ieder thema bestaat uit 20 lessen. De lessen 1-4, 6-9, 11-14 zijn taallessen, waarin het lezen van teksten is geïntegreerd; de lessen 5, 10 en 15 zijn spellingslessen; lessen 16/17 zijn toetslessen; lessen 18/19 zijn herhalings-/verdiepingslessen; in les 20 wordt het thema afgesloten.

De leerlingen beheersen aan het eind van thema 7 de volgende taalvaardigheden:

Woordenschat

- het passief en actief kennen van de doelwoorden van thema 7;
- het herkennen van betekenisrelaties tussen de doelwoorden van thema 7.

Taalbeschouwing

- het koppelen van synoniemen en nuanceverschillen in de betekenis van synoniemen herkennen.

Leesbegrip

- inferenties maken met betrekking tot plaats en tijd.

Spelling

- het oefenen van het auditief geheugen en het schrijven van een aantal zinnen en woorden uit al bekende spellingscategorieën.

Didactische tips

Aan het eind van een les staan soms didactische tips. Hierin worden meestal voor leerlingen onbekende woorden aangegeven.

Om deze woorden duidelijk te maken, kunt u te werk gaan volgens de methode die de woordenschatlessen gebruiken.

Een andere tip is om andere woordleerstrategieën te gebruiken:

- langere woorden splitsen in woorden die wel bekend zijn;
- gelijkenis zoeken in woorden in andere talen (Papiamento, Engels, Spaans);
- een vertaling naar het woord in het Papiamento.

Didactische tips kunnen ook tips zijn met betrekking tot het bereiken van andere doelen in de lessen.

Overzicht lesdoelen		
Week 1		
Les 1	Luisteren en spreken	- Met elkaar praten over het thema 'Geheimen'.
	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>schuldig, onschuldig, beschuldigen, het dagboek, het geheim</i> .
Les 2	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>stoer doen, stoer zijn</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen of gedichten al dan niet rijmen en al dan niet verhalend zijn. - De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van gedichten en van afzonderlijke coupletten.
Les 3	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>de allergie, de hooikoorts, de uitslag, stiekem, achterbaks</i> .
Les 4	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het vaststellen of gedichten al dan niet rijmen en al dan niet verhalend zijn. - De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van gedichten en van coupletten. - De leerlingen oefenen het verkennen van de alinea-indeling bij verhalen en de couplettenindeling bij gedichten.
Les 5	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>f</i> in <i>v</i> verandert. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>s</i> in <i>z</i> verandert. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met open en gesloten lettergrepen.
Week 2		
Les 6	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>doodstil, op fluistertoon</i> en <i>geroezemoes</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het toepassen van de taal-denkrelatie activiteit. - De leerlingen oefenen om onderscheid te maken tussen de doelwoorden <i>liggen</i> en <i>leggen, zitten</i> en <i>zetten</i> . - De leerlingen oefenen het herkennen van woordformatie, bijvoorbeeld <i>fluistertoon</i> en de verandering in de woordbetekenis.
Les 7	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>een geheim bewaren, (je) mond voorbijpraten, verklappen, verraden, ontstaan, het begin, de ontstaansgeschiedenis</i> .
Les 8	Luisteren en spreken	- De leerlingen praten verder over geheimen. - De leerlingen oefenen het bedenken van verhaaltjes aan de hand van drie kernwoorden.
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het opsporen van signaalwoorden en die te gebruiken in zakelijke teksten (<i>ten eerste, ten tweede, ten derde; eerst, dan, ten slotte</i>). - De leerlingen oefenen het maken van een schema van een zakelijke tekst door gebruik te maken van signaalwoorden en kernwoorden.
Les 9	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen in het aangeven van de betekenis van woorden met de voorvoegsels <i>on-, her-, wan-, en mis-</i> en om zelf zulke woorden te vormen.
Les 10	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>f</i> in <i>v</i> verandert. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>s</i> in <i>z</i> verandert. - De leerlingen oefenen het schrijven van meerlettergrepige woorden met open en gesloten lettergrepen.

Thema 7

Niet verder vertellen hoor!

Week 3		
Les 11	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst in drie alinea's.
Les 12	Stellen	- De leerlingen oefenen het schrijven van een tekst in drie alinea's.
Les 13	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>voorspellen, de toekomst, verwachten</i> .
	Leesbegrip	- De leerlingen oefenen het opsporen en het gebruiken van signaalwoorden in zakelijke teksten (<i>zoals, onder andere, bijvoorbeeld</i>) - De leerlingen oefenen het maken van een schema van een zakelijke tekst door gebruik te maken van signaalwoorden en kernwoorden.
Les 14	Woordenschat	- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden <i>vroeger, (zich) herinneren, de ervaring</i> .
	Taalbeschouwing	- De leerlingen oefenen het schrijven van zinnen in de <i>onvoltooid tegenwoordige tijd</i> , in de <i>onvoltooid verleden tijd</i> en omgekeerd, zowel met regelmatige als onregelmatige werkwoorden.
Les 15	Spelling	- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>f</i> in <i>v</i> verandert. - De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>s</i> in <i>z</i> verandert. - De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling. (open- en gesloten lettergrepen) - De leerlingen oefenen met de begrippen tegenwoordige tijd, verledentijd, enkelvoud en meervoud.
Week 4		
Les 16/17	Diagn. toets	
	Spelling	- Het correct schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de <i>f</i> in <i>v</i> verandert en de <i>s</i> in <i>z</i> verandert, en meerlettergrepige woorden met open en gesloten lettergrepen.
	Taalbeschouwing	- De betekenis aangeven van woorden met de voorvoegsels <i>on-, her-, wan-, en mis-</i> en zulke woorden vormen.
	Leesbegrip	- Signaalwoorden in een tekst opsporen en gebruiken.
	Woordenschat	- De woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen. - De betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen.
Les 18/19	Herh./verdieping	
	Spelling	- getoetste doelen
	Leesbegrip	- getoetste doel
	Taalbeschouwing	- getoetste doelen
	Woordenschat	- getoetste doel
	Verdieping	- een aantal doelen dat bij de lessen Taalbeschouwing aan de orde is gekomen
Les 20	Thema-afsluiting	- De leerlingen passen woorden toe met betrekking tot 'geheimen' in een spelletje.

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **schuldig**, **onschuldig**, **beschuldigen**, **het dagboek**, **het geheim**.
- Met elkaar praten over het thema 'Geheimen'.

Materiaal

Klassikaal

- [Woordweb 1, Woordcluster 1](#)

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 1
- Taalleesboek 2, bladzijde 68

Vorbereiding

- een (willekeurige) knuffelpop
- een gebroken krijtje

Betekenis van de woorden

schuldig:	Iemand die schuldig is, heeft een fout gemaakt. Door hem zijn er dingen verkeerd gegaan.
onschuldig:	Iemand die onschuldig is, heeft geen verkeerde dingen gedaan.
beschuldigen:	Beschuldigen is iemand ergens de schuld van geven.
het dagboek:	Een dagboek is een schrift waarin je elke dag opschrijft wat je beleefd of meegemaakt hebt.
het geheim:	Een geheim is iets wat niemand weet of mag weten.

Start**5**

U legt ongemerkt een gebroken krijtje klaar. U verheft uw stem tegen de knuffelpop en geeft hem de **schuld**:

“Stoute Joepie! Ik zei nog dat je voorzichtig moest zijn!”

U wijst met een **beschuldigende** vinger naar de knuffelpop.

“Nu is het krijtje stuk! Ik zei toch dat je eraf moest blijven? Het is jouw **schuld**!”

U bent even stil en kijkt naar de pop.

“Je hoeft niet zo **onschuldig** te kijken, want ik weet zeker dat je **schuldig** bent!”

Kern – Instructie 1	15
----------------------------	-----------

U licht toe wat u zojuist heeft gedaan:

“Het krijtje is gebroken en Joepie deed alsof ik **schuldig** ben. Maar ik heb het niet gedaan. Ik ben **onschuldig**. Het is niet eerlijk om mij te **beschuldigen**.

Je bent **schuldig** als door jou dingen fout gaan. Je hebt iets gedaan wat niet mag. **Onschuldig** hoort bij iemand die geen kwaad heeft gedaan. Je bent **onschuldig** als je niks fout hebt gedaan.

Beschuldigen betekent: iemand de **schuld** geven. Je zegt dan dat hij **schuldig** is. Het is niet eerlijk om iemand te **beschuldigen** die geen **schuld** heeft. Die persoon zegt dan: “Ik heb het niet gedaan, ik ben **onschuldig!**”

U laat de leerlingen Woordweb 1 zien. Breid het Woordweb uit aan de hand van vragen als:

- “Hoe voelt het om **beschuldigd** te worden van iets dat je niet hebt gedaan?” (boos, verdrietig, ruzie, oneerlijk, enzovoort)
- “Hoe voelt het om **beschuldigd** te worden van iets dat je wel hebt gedaan?” (schaamte, blozen, buikpijn, niet durven zeggen, enzovoort)
- “Hoe voelt het als je **schuldig** bent dat er iets fout is gegaan?” (Door jouw **schuld** komen jouw ouders te laat op het werk omdat je thuis niet opschiet, trouwens jij komt dan ook laat op school.)
- “Hoe voelt het als ze jou de **schuld** geven van iets dat je niet hebt gedaan. Dus dat je **onschuldig** bent?” (Jouw broer heeft het glas gebroken, maar hij geeft jou de **schuld**.)

U schrijft de woorden die de leerlingen noemen op geeltjes en plakt deze bij het Woordweb.

Kern – Instructie 2	15
----------------------------	-----------

Samen met de leerlingen bekijkt u de afbeelding op bladzijde 68 van het Taalleesboek. U zegt:

“Dit is een bladzijde uit een **dagboek**. Een **dagboek** is meestal een schrift waar je dingen in kunt schrijven die je dagelijks meemaakt of wat er gebeurd is met je. Een dagboek is **geheim**, dat betekent dat niemand anders mag weten wat er in staat geschreven.”

U laat een leerling de tekst oplezen.

U vraagt:

“Is er iets waarvan Ciska **beschuldigd** kan worden?” (ja, als ze het **geheim** verder vertelt)

Hierna stelt u in een kringgesprek de volgende vragen:

- “Wat is er gebeurd met het meisje van het dagboek?”
- “Waarom zou ze haar **geheim** in haar dagboek schrijven?” (omdat ze haar **geheim** ‘kwijt moet’, ze is eerlijk tegen zichzelf.)
- “Wie van jullie heeft ook een **dagboek** of een schrift waarin je dingen opschrijft?”
- “Schrijf je er elke dag in?”
- “Staan er ook **geheimen** in? Kun je het **dagboek** op slot doen?”

Vervolgens leest u het verhaal op bladzijde 1 van het Werkboek samen met de leerlingen. U geeft enkele leesbeurten en daarna stelt u vragen over de tekst.

- “Wat vind je van het verhaal?”
- “Wat heeft de broer van Marcia gedaan?” (Hij is met zijn auto tegen een lantaarnpaal geknald.)
- “Denk je dat hij **schuldig** is? Waarom?” (ja, want hij was dronken, hij had te veel bier gedronken.)
- “Wat er is gebeurd is niet leuk voor Marcia. Wat moeten Patrick en Bas dan doen?” (Ze moeten het verhaal niet doorvertellen, dus het moet een **geheim** blijven.)

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tot slot vraagt u aan individuele leerlingen:

“Heb jij alleen of met iemand anders een **geheim**?”

Bij een bevestigend antwoord vraagt u:

“Hoe zou je het vinden als dat **geheim** bekend werd? Waarom?”

U vraagt ook of de leerlingen een (leuk) **geheim** willen vertellen.

Didactische tip bak: gevangenis

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **stoer doen**, **stoer zijn**.
- De leerlingen oefenen het vaststellen of gedichten al dan niet rijmen en al dan niet verhalend zijn.
- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van gedichten en van afzonderlijke coupletten.

Materiaal

Klassikaal

- [Woordweb 1, Woordspoor 1](#)

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 68 en 70
- Werkboek 7, bladzijde 2 t/m 4

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 70 t/m 72
- Werkboek 7, bladzijde 5 en 6, oefening 3.1 t/m 4.2

Vorbereiding

- YouTube film: <https://youtu.be/TQdyNXgYMi8> “Jongen doet stoer op scooter”

Betekenis van de doelwoorden

stoer zijn: iemand die stoer is, durft veel en is sterk.

stoer doen: iemand die stoer doet, doet alsof hij nergens bang voor is.

Start**5**

De leerkracht komt binnen met een **stoere** houding. Laat de leerlingen reageren op de houding van de leerkracht (tof, stoer).

Vervolgens laat u het filmpje zien.

U laat de leerlingen reageren op wat ze gezien hebben in het filmpje.

Kern – Instructie 1**15**

U zegt:

“Ik heb een neefje van acht en die **doet** heel **stoer**. Als hij grote jongens ziet, doet hij net alsof hij met ze wil vechten. Dat doet hij omdat hij eigenlijk een beetje bang is voor die grote jongens. Eigenlijk **is** hij dus niet zo **stoer**.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan.

U zegt:

“Mijn kleine broer wilde **stoer** doen en nam de auto van mijn vader om te gaan rijden. Hij had bijna een ongeluk veroorzaakt toen hij hard door een bocht reed.”

U herhaalt de woorden. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen richt u zich vooral op de leerlingen die niet geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

- “Wie van jullie vindt zichzelf **stoer**? Kun je vertellen waarom je **stoer bent**?”
- Vinden andere kinderen jullie ook **stoer**?
- Wie van jullie vindt zichzelf niet **stoer**? En waarom dan niet? **Doe** je wel eens **stoere** dingen?
- Wat doe je dan?
- Waarom doe je dat dan? Omdat je het leuk vindt of omdat je het een beetje eng vindt?”

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U leest:

Bij je vrienden **stoer** en fijn,
 maar je kunt er niet jezelf zijn.
 De mooiste dingen,
 hoe kun je het verzinnen?
 Het altijd beter kunnen,
 en iemand anders het gunnen.

U vraagt:

“Wat voor soort tekst is dit?” (een gedicht)
 “Hoe weet je dat?” (Er zijn woorden die rijmen, zoals fijn en zijn, dingen en verzinnen, kunnen en gunnen.)
 “Uit hoeveel coupletten bestaat dit gedicht?” (één)

U vervolgt:

“Bij rijmen denk je direct aan een gedicht. En bij een gedicht denk je direct aan rijmen. U herhaalt een gedeelte van het gedicht: ‘Bij je vrienden **stoer** en fijn, maar je kunt er niet jezelf zijn.’ Als een verhaal rijmt, noemen we het eigenlijk altijd een gedicht.

Maar soms rijmt het helemaal niet, maar we noemen het tóch een gedicht. Vaak kun je gemakkelijk aangeven waar een gedicht over gaat. Zo'n gedicht vertelt ons een duidelijk verhaaltje. Andere gedichten doen dat juist helemaal niet. In deze les gaan we opdrachten maken over gedichten. We gaan na of de gedichten een verhaal vertellen of juist niet."

U leest het gedicht 'Dat overkomt iedereen wel' uit het Taalleesboek 2 op bladzijde 68 eerst voor. Daarna geeft u enkele leesbeurten.

U vraagt:

"Wat voor tekst is dit?" (een gedicht)

"Rijmt het of rijmt het niet? Noem de rijmwoorden." (dichterbij en jij, boom en droom, dag en zag, bed en pret, man en dan)

Vervolgens leest u het gedicht 'Jacinta' op bladzijde 70 van het Taalleesboek 2 voor. U vraagt:

"Wat is het verschil tussen dit gedicht en het gedicht op bladzijde 68 van het Taalleesboek?" (Het vorige gedicht bestaat uit verschillende coupletten en woorden die rijmen. Dit gedicht heeft geen coupletten, maar wel rijmwoorden, 2.)

Vervolgens bespreekt u de opdrachten 1.1 t/m 2.3 van Werkboek 7 op bladzijde 3 en 4.

De leerlingen maken de opdrachten individueel of in tweetallen.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 70 t/m 72

- Werkboek 7, bladzijde 5 en 6, oefening 3.1 t/m 4.2

Afsluiting	5
-------------------	----------

U kijkt de oefeningen gezamenlijk na.

Daarna laat u de leerlingen zinnen maken die rijmen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 3 t/m 6

1.1

c bedplassen

1.2

couplet 1: Ik vertel je een geheim.

couplet 2: Ik droomde dat ik in een bos was.

couplet 3: Ik vond het naar dat mijn pyjamabroek buiten hing.

couplet 4: Mijn vriendjes lachen hem vast uit.

couplet 5: Ik dacht dat anderen nooit in bed plasten.

couplet 6: Jongens doen vaak stoer.

1.3

a ja, van ieder couplet rijmen regel 2 en regel 4

2.1

De woorden 'terecht' en 'gezegd' rijmen.

2.2

c Het gaat over een geheim briefje, dat de meester in de prullenmand gooide.

2.3

1 Ik schreef een briefje.

2 De meester zag het.

3 Hij gooide het in de prullenmand.

extra 3.1

b over een vrouw die eigenlijk heel lief is

extra 3.2

1 niet waar

2 waar

3 niet waar

4 waar

extraplus 4.1

b nee

extraplus 4.2

eigen aanvulling van de zin 'Hoe kan het dat ...'

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de allergie**, **de hooikoorts**, **de uitslag**, **stiekem**, **achterbaks**.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 2, Woordcluster 2
- Woordweb 2, Woordspoor 2

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 7 t/m 11

Extra materiaal

- stukjes fruit om uit te delen (bijvoorbeeld banaan, mango, mispel)

Betekenis van de doelwoorden

de allergie:	Als je een allergie hebt, kan je lichaam ergens niet tegen. Je kunt bijvoorbeeld een allergie hebben voor zeedieren. Dan krijg je er pukkels van. <i>Wowo ta hinchá, grawata.</i>
de hooikoorts:	Als je hooikoorts hebt, moet je steeds niezen. Dat komt doordat het stuifmeel van gras in je neus komt.
de uitslag:	Als je uitslag krijgt, heb je bultjes of vlekken op je huid. Sommige mensen krijgen uitslag als ze bijvoorbeeld vis eten.
stiekem:	Stiekem betekent: in het geheim. Anderen mogen het niet weten of merken. Bijvoorbeeld elke dag een koekje uit de trommel pakken.
achterbaks:	Iemand die achterbaks is, is stiekem en gemeen. Je kunt hem niet vertrouwen.

Start**5**

U pakt het bakje met pinda's. U zegt:

“Ik heb deze pinda's van huis meegenomen. Ik ga jullie eens fijn trakteren.”

Misschien is er een kind dat deze pinda's niet mag eten, dan kunt u daarop inspelen. Zo niet, dan betreft u het als volgt op uzelf.

Kern – Instructie**30**

U zegt:

“Ik heb zelf ook wel zin in om pinda's te eten, maar ik kan het maar beter niet doen. Ik ben **allergisch** voor pinda's. Gelukkig is het niet zo. Maar er zijn veel mensen die **allergisch** zijn voor pinda's, voor dieren, voor eieren, vis, melk, noem maar op.

Een **allergie** heb je, als je lichaam ergens niet tegen kan. Je kunt bijvoorbeeld **allergisch** zijn voor stuifmeel, wat in bloemen en gras zit. Deze allergie noemen we **hooikoorts**. Mensen met **hooikoorts** niezen de hele tijd. Want dan is er veel stuifmeel in de lucht. Niezen is een van de dingen waar mensen met een **allergie** last van kunnen hebben. Er zijn mensen met voedselallergie. Die kunnen bepaalde dingen niet eten. Doen ze het wel, dan zitten ze onder de bultjes of rode vlekken. Dat noemen we **uitslag**. Het is niet alleen vervelend om te zien, maar de uitslag jeukt ook nog eens verschrikkelijk. **Allergie** is bepaald geen pretje.”

U laat de leerlingen Woordweb 2, Woordcluster 2 zien.

Samen met de leerlingen breidt u het Woordweb uit, aan de hand van vragen als:

- “Wie van jullie heeft een **allergie**? Wie kent iemand die een **allergie** heeft? Waarvoor?”
- Noem eens dingen op waar iemand **allergisch** voor kan zijn.” (voedsel zoals, dieren zoals, stuifmeel)
- “Wat kan er gebeuren met mensen die **allergisch** zijn?” (uitslag, jeuk, niezen, wowo hinja)
- “Wat denk je, is het lastig om een **allergie** te hebben? Waarom?”
- Hoe kom je erachter waar je precies **allergisch** voor bent?” (ziekenhuis, allergietest)

U vertelt het volgende verhaal:

“Alhoewel mijn jongste zus **allergisch** is voor pinda’s, toch had ze gisteravond een paar uit de kast gepakt en **stiekem** gegeten. Na een poosje zat ze onder de rode vlekken die jeukten. Ze kreeg **uitslag** omdat ze die pinda’s had gegeten. Mijn moeder was erg boos geworden op haar. Ja, mijn grote broer had mijn zusje eens pinda’s gegeven, omdat hij wist dat mijn zusje heel erg van pinda’s houdt. Maar mijn broer wist ook dat mijn zusje **allergisch** is voor pinda’s. Dat was zo **achterbaks** van mijn grote broer.”

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van Woordweb 2, Woordspoor 2. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje aan met de leerlingen. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen.

U stelt de volgende vragen:

- “Vroeger pikte ik wel eens een snoepje uit de snoeppot. Doen jullie wel eens iets **stiekem**? Wat dan?”
- Merkt iemand dan aan je dat je iets hebt gedaan wat eigenlijk niet mag?
- Kun je iets vertellen wat je **achterbaks** vindt?
- Zou je het aan iemand vertellen als je vriendje dat zou doen?”

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 8 t/m 11 van het Werkboek. De leerlingen maken de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U bespreekt met de leerlingen de antwoorden van de opdrachten op bladzijde 8 t/m 11 van het Werkboek.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 8 t/m 11

1

eigen tekst

2

Violet heeft allergie.

Juf Madeleine heeft last van hooikoorts.

3

De woorden die in het Woordweb kunnen staan zijn: jeuk, lastig, niezen, hooikoorts, uitslag, pukkeltjes, bulten, vervelend, rode vlekken.

4

De woorden zijn:

1 stoer

6 uitslag

2 skelet

7 achterbaks

3 stiekem

8 hooikoorts

4 onschuldig

9 schuldig

5 allergie

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het vaststellen of gedichten al dan niet rijmen en al dan niet verhalend zijn.
- De leerlingen oefenen het aangeven van het onderwerp van gedichten en van coupletten.
- De leerlingen oefenen het verkennen van de alinea-indeling bij verhalen en de couplettenindeling bij gedichten.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Taalleesboek 2, bladzijde 78 en 81
- Werkboek 7, bladzijde 12 t/m 14

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 80 en 81
- Werkboek 7, bladzijde 15 en 16, oefening 4.1 t/m 6

Voorbereiding

<https://youtu.be/QRKSvCfm1-I> "Gedichten voor kinderen: Luchtblauw – Debutante"

Start**5**

U loopt de klas binnen en u zegt:

"Bon dia, yen di alegria."

U vraagt:

"Wat valt op bij deze zin?" (twee woorden die rijmen, *dia* en *alegria*)

U zegt:

"Nu gaan jullie naar een filmpje over gedichten voor kinderen kijken."

U vraagt:

"Wat hebben jullie gehoord?" (een gedicht)
 "Hoe weten jullie dat het een gedicht is?" (korte zinnen, woorden die rijmen, intonatie)

Kern – Instructie**30**

U zegt:

"We gaan dus werken met gedichten en verhalen. We onderzoeken waar ze over gaan en of ze rijmen of niet."

We beginnen samen.”

U leest uit het Taalleesboek, bladzijde 78 ‘Een geheim op zolder’ eerst voor. Daarna geeft u leesbeurten.

U vraagt:

“Wat voor soort tekst is dit?” (een verhaal)

U zegt:

“De tekst is verdeeld in stukken, hoe noemen wij deze stukken?” (alinea’s)

“Hoe weet je wanneer een nieuwe alinea begint?” (door een witregel)

“Tot welke regel loopt de eerste alinea?” (tot en met regel 2)

“Tot welke regel loopt de tweede alinea?” (tot en met regel 7)

“En de derde alinea?” (tot en met regel 19)

U laat de leerlingen iets over elke alinea vertellen.

Alinea 1: over de school van Sander

Alinea 2: het opruimen van de klas van Sander, Sander en Sara helpen meneer Seimen

Alinea 3: Sander en Sara op zolder

U leest nu samen met de leerlingen de tekst ‘Een groot geheim’ op bladzijde 79 van het Taalleesboek. U stelt over dit gedicht de volgende vragen:

“Waar gaat het gedicht over?” (een groot geheim/een stukje touw)

“Rijmt het gedicht?” (ja)

“Wat zijn de rijmwoorden?” (gevonden-gewonden, steen-alleen)

Vervolgens leest u de tekst ‘Prinses Snibbe’ op bladzijde 79 van het Taalleesboek voor. U geeft leesbeurten.

U vraagt:

“Wat voor soort tekst is dit?” (een verhaal)

“Rijmt de tekst?” (nee)

“Over wie/wat gaat het verhaal?” (een prinses die wilde trouwen)

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 12 tot en met 14 van het Werkboek met de leerlingen. Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig.

U biedt hulp waar nodig is.

Vervolgens kijkt u samen met de leerlingen de Werkbladen na.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 80 en 81

- Werkboek 7, bladzijde 15 en 16, oefening 4.1 t/m 6

Afsluiting**10**

U laat de leerlingen in groepen twee zinnen maken die rijmen. De groepen lezen hun zin op.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 12 t/m 16

1

1 De tekst is een verhaal.

2 De tekst bestaat uit 3 alinea's.

3 Sara en Sander brengen dozen naar de zolder van hun school.
Ze vinden daar een skelet.

2.1

De prinses wil trouwen en kiest de tovenaarsman als man.

2.2

b nee

2.3

1 alinea 3

2 alinea 1

3 alinea 2

3.1

c iemand anders willen zijn

3.2

couplet 1: a ik

couplet 2: b jij

couplet 3: c ik en jij

extra 4.1

c Dit gedicht rijmt niet.

e Het is geen verhalend gedicht.

f Het gedicht bestaat uit twee coupletten.

extra 4.2

bijvoorbeeld:

1 Hij kan in de gevangenis zijn.

2 Zij schaamt zich.

extra 5.1

c Dit gedicht rijmt niet.

e Het is geen verhalend gedicht.

f Het gedicht bestaat uit vier coupletten.

extra 5.2

Het meisje kent haar vader niet goed.

Dit blijkt uit de zin: "Ik weet niet veel van mijn vader."

extraplus 6

eigen gedicht zonder rijm (aandachtspunt: verhalend/niet verhalend)

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **f** in **v** verandert.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **s** in **z** verandert.
- De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling. (open- en gesloten lettergrepen)

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 17 en 18

Voorbereiding

- U zorgt voor een groot vel papier en zwarte stift om de regel te noteren.

Start**5**

U zegt tegen de leerlingen:

“Luister eens naar deze zin: ‘Een duif wint een prijs’. Wie kan deze zin nazeggen waarbij één duif en één prijs verandert in twee?”
(Twee duiven winnen twee prijzen.)

Kern – Instructie 1**20**

U schrijft beide zinnen op het bord:

Een duif wint een prijs.

Twee duiven winnen twee prijzen.

U vraagt de leerlingen wat in deze zinnen opvalt. (De *s* wordt een *z* en de *f* wordt een *v* na verlenging in het meervoud.)

Vervolgens zegt u:

- “Als je een woord dat eindigt op een *f* langer maakt, verandert de *f* vaak in een *v*.”
- Als je een woord dat eindigt op een *s* langer maakt, verandert de *s* vaak in een *z*.”
- Onthoud ook:
 - “Aan het eind van een woord schrijf je nooit in het Nederlands een *v*.” (duif~~v~~ → duif)
 - “Aan het eind van een woord schrijf je nooit in het Nederlands een *z*.” (doos~~z~~ → doos)

U schrijft op het bord nog een paar woorden en laat ze langer maken. U schrijft de verlengde vormen erachter.

gans ganzen

lens lenzen

neus neuzen

spons sponzen

brief brieven

half halve

doof dove

U herhaalt de regels opnieuw:

- Als je een woord dat eindigt op een *f* langer maakt, verandert de *f* vaak in een *v*.
- Als je een woord dat eindigt op een *s* langer maakt, verandert de *s* vaak in een *z*.

U laat een paar leerlingen verwoorden wat het verschil in schrijfwijze is tussen één reus en twee reuzen en tussen één duif en twee duiven.

U wijst erop dat de *s/z*-regel niet altijd opgaat. U schrijft de volgende voorbeelden op het bord:

kous kousen

dans dansen

mens mensen

wens wensen

Dit zijn uitzonderingen op de regel.

U geeft een kort dictee, waarin de leerlingen het geleerde kunnen toepassen.

De woorden schrijven ze op in het Werkboek op bladzijde 17.

- golf golven
- muis muizen
- lief liever
- reis reizen
- verf verven

De woordparen worden samen nagekeken waarbij fouten verbeterd worden.

Ter afsluiting laat u een paar leerlingen vertellen welke spellingsregels ze geleerd hebben:

- Als je een woord dat eindigt op een *f* langer maakt, verandert de *f* vaak in een *v*.
- Als je een woord dat eindigt op een *s* langer maakt, verandert de *s* vaak in een *z*.
- Aan het eind van een woord schrijf je nooit een *v*.
- Aan het eind van een woord schrijf je bijna nooit een *z*, uitzondering een fez= een hoofddekseel, een quiz.

U schrijft de regel en de uitzonderingen op een vel papier en hangt deze goed zichtbaar in de klas op.

U bespreekt kort oefening 2 op bladzijde 17 van het Werkboek. Nadat u de eerste woorden gezamenlijk hebt gemaakt, kunnen de leerlingen zelfstandig aan het werk.

Kern – Instructie 2	20
----------------------------	-----------

U schrijft op het bord:

roos rozen

U wijst de leerlingen erop dat hier de *s* verandert in een *z* na verlenging, maar dat we hier ook te maken hebben met een andere regel. U vraagt de leerlingen of zij de regel nog weten.

(Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je maar één klinker. Lange klanken hebben pech, ik haal gewoon een letter weg.)

U vertelt dat ze verder gaan oefenen met deze regel en de regel:

- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (*bos – bossen*)

U zegt:

“Luister eens naar deze zin: ‘Heb je een aansteker voor mij?’ In welk woord krijgen we te maken met de regels die we net hebben genoemd?” (*aansteker*)

U schrijft het woord op het bord.

aansteker

“De woorden met lange en korte klanken die we tot nu toe hebben geschreven, hadden meestal twee lettergrepen. Maar die lange en korte klanken komen ook voor in langere woorden. *Aansteker* is ook een langer woord. Je kunt het verdelen in drie klankgroepen. Wie van jullie kan die drie klankgroepen noemen?” (*aan-ste-ker*)

“Als we weten wat de klankgroepen zijn, luisteren we naar het einde van die klankgroep. De eerste klankgroep eindigt op een medeklinker, dus schrijven we die zoals we het horen. Daarna horen we */stee/*, een lange klank, dus schrijf je maar één klinker. De laatste klankgroep is *-ker*. In het vorige thema hebben we gezien dat woorden die op de klank */ur/*, */um/* en */el/* eindigen, met een *e* geschreven worden, dus ‘*ker*’.”

U herhaalt dat het belangrijk is om langere woorden in klankgroepen te verdelen, of in stukken te hakken. Vervolgens moeten ze goed luisteren hoe de klankgroep eindigt:

hoor je een medeklinker aan het eind, dan schrijf je wat je hoort. Dat geldt ook voor een tweetekensklank (*oe, ie, ui, eu, ij, ei, au, ou*), bijvoorbeeld *moe-der*.

Maar hoor je een klinker, dan moet je weten of het een lange klank of een korte klank is.

Dan kun je de regels toepassen:

- Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je maar één klinker.
- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers.

De leerlingen nemen bladzijde 18 van het Werkboek voor zich en maken opdracht 3 en 4. U bespreekt deze en maakt de eerste twee zinnen samen.

U herhaalt eventueel de regels opnieuw.

Daarna kunnen de leerlingen zelfstandig aan het werk gaan. U kijkt de opdrachten samen na.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U sluit de les af met een spelletje. U neemt een leerling apart en fluistert een woord in. U schrijft dat woord achterop het bord.

De leerling fluistert het woord in bij de leerling die naast hem of haar zit. Die geeft het weer door, enzovoort. Wanneer de rij of de hele groep geweest is, zegt de laatste leerling het woord hardop. Ter controle laat u het woord zien dat u achterop het bord hebt geschreven. Woorden die u kunt gebruiken zijn: *leeglopen, afknippen, voorrijden, ophalen*, enzovoort.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 17 en 18

1

De woorden staan in de les.

2

*duiven, boeven, brieven, prijzen, reuzen, dieven
lieve, grijze, halve, vieze*

3

*hout – hakker, hand – doeken, dans – scholen, middel – punt, groot – vader, jaren – lang,
nauw – keurig, toneel – stuk*

4

lange klank: toneelstuk, fotograaf, omgeving, personeel

korte klank: vanmiddag, aanpassen, oplossing, toestemming

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **doodstil**, **op fluistertoon** en **geroezemoes**.
- De leerlingen oefenen het toepassen van de taal-denkrelatie activiteit.
- De leerlingen oefenen om onderscheid te maken tussen de doelwoorden *liggen* en *leggen*, *zitten* en *zetten*.
- De leerlingen oefenen het herkennen van woordformatie, bijvoorbeeld *fluistertoon* en de verandering in de woordbetekenis.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb3, Woordcluster 3

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 19 t/m 22
- Taalleesboek 2, bladzijde 82, oefening 1

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 23 en 24, oefening 7 t/m 9

Extra materiaal

- een paperclip

Betekenis van de doelwoorden

doodstil:	Als het doodstil is, is het helemaal stil. Je hoort helemaal niets. Bijvoorbeeld als iemand dood is, dan hoor je niks. Het is heel stil.
op fluistertoon:	Als een persoon iets op fluistertoon zegt, praat hij heel zacht.
geroezemoes:	Geroezemoes is een zacht geluid van veel mensen die tegelijkertijd praten.

Start**5**

U herhaalt de vorige Woordwebben met de leerlingen.

Vervolgens vraagt u de leerlingen om even **doodstil** te zijn, omdat u een proef wilt doen. U wilt een paperclip op de vloer laten vallen en wilt weten of iemand dat kan horen. Daarvoor moet het natuurlijk wel helemaal stil zijn! Als het stil is, laat u de paperclip vallen en wacht de reacties af. Hebben ze het gehoord? Was het stil genoeg?

U vraagt:

“Hebben jullie het gehoord?” (ja, nee)

Kern - Instructie 1

15

Vervolgens zegt u:

“**Doodstil** is helemaal, maar dan ook helemaal stil. Iets wat dood is, maakt geen geluid. Zo stil bedoelen we, als we **doodstil** moeten zijn. Net zo stil als een steen, of een dode muis. Muisstil dus!”

U doet de proef met de paperclip nog een keer. Dit keer vraagt u de leerlingen echter om ondertussen wat met elkaar te praten.

U vraagt:

“Hebben jullie de paperclip horen vallen?” (nee)

Vervolgens zegt u:

“Nee, deze keer was er teveel **geroezemoes**. Als meerdere mensen door elkaar praten en je staat er een eindje vanaf, dan hoor je **geroezemoes**. Het moet echt **doodstil** zijn om de paperclip te horen vallen. Als jullie nu eens wat zachter praten, op **fluisterton**, misschien lukt het dan wel.”

U herhaalt de proef, terwijl de kinderen zachtjes **fluisteren**.

Vervolgens vraagt u:

“Hebben jullie de paperclip horen vallen?” (ja, nee)

U vraagt de leerlingen mee te werken aan het volgende spel: Op uw commando zijn de leerlingen afwisselend **doodstil**, praten ze op **fluisterton**, of klinkt er **geroezemoes**.

U wisselt de commando's steeds sneller af en houdt een volstrekt willekeurige volgorde aan. Bijvoorbeeld: DOODSTIL! GEROEZEMOES! FLUISTERTOON!
GEROEZEMOES! FLUISTERTOON!

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 20 van het Werkboek samen met de leerlingen.

De leerlingen maken de opdrachten op bladzijde 20 van het Werkboek zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern - Instructie 2

20

U zegt:

“In deze les gaan we goed nadenken over taal. We gaan ons bezighouden met doe-woorden en de betekenis daarvan. We krijgen te maken met echte ‘doordenkertjes’.”

U vraagt:

“Een hond kan ‘liggen’, maar kan hij ook iets ‘leggen’?” (Hij kan beide. ‘Liggen’ is als de hond bijvoorbeeld voor je voeten gaat ‘liggen’. Een hond kan een stok voor de voeten van zijn baas ‘leggen’. Dan ‘ligt’ de stok voor de voeten van zijn baas.)

U vervolgt:

“Betekenen de volgende zinnen hetzelfde? De kip ‘ligt’. De kip ‘legt’.” (nee)

“Wie kan de zinnetjes langer maken, zodat duidelijk wordt wat ze betekenen?” (De kip ‘ligt’ op de grond. De kip ‘legt’ een ei.)

Vervolgens vraagt u:

“Een hond kan ‘zitten’, maar kan hij ook iets ‘zetten’?” (ja, hij kan de puppy, die hij in zijn bek houdt, voorzichtig op de grond ‘zetten’)

“Kan een mens iets ‘zetten’? Kun je daar een zin mee maken?” (bijvoorbeeld: Sander ‘zet’ de kopjes op tafel. Dan staan de kopjes op tafel)

Eventueel kunt u ‘liggen’, ‘leggen’, ‘zitten’ en ‘zetten’ nog even laten demonstreren door een paar leerlingen.

U laat de leerlingen enkele zinnen maken met deze doe-woorden. U schrijft de zinnen op het bord en u laat de leerlingen beargumenteren waarom ze voor dit doe-woord hebben gekozen.

U kunt kort aandacht schenken aan de verledentijdsvormen van de besproken doe-woorden.

“Hoe moeten de zinnen veranderen als het ‘gisteren’ of ‘vroeger’ gebeurde en niet ‘nu’ of ‘vandaag’?”

U schrijft op het bord:

De kip ligt/lag.

De hond zit/zat.

Sander zet/zette.

U licht vervolgens de opdrachten op bladzijde 21 van het Werkboek kort toe. Daarna leest u de tekst op bladzijde 82 van het Taalleesboek eerst voor. U legt uit dat de namen in het briefje schuilnamen zijn en dat de leerlingen deze namen goed op moeten schrijven op bladzijde 22 van het Werkboek.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten op bladzijde 21 en 22 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Werkboek 7, bladzijde 23 en 24, oefening 7 t/m 9

Afsluiting	5
-------------------	----------

De antwoorden worden gecontroleerd en besproken. U besluit met de opmerking dat het in deze les steeds ging om dingen die je kunt doen. De woorden die hierbij horen, noemen we daarom doe-woorden.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 20 t/m 24

1

(fluistertoon: fluister en toon)

doorvertellen: door en vertellen

doodstil: dood en stil

hooikoorts: hooi en koorts

gebarentaal: gebaren en taal

2

eigen woorden

3

doodstil, fluisteren, geroezemoes, schreeuwen

4

1 zit

2 zet

3 ligt

4 legt

5

b doewoorden

6.1

Rednas is een schuilnaam voor Sander. Nibor is een schuilnaam voor Robin. (De letters zijn omgedraaid.)

6.2

1 de hond uitlaten

2 vliegeren

3 voetballen

6.3

Bijvoorbeeld:

1 met de hond spelen

2 een vlieger kopen

3 overgooien

extra 7

zelfbedachte zinnen volgens het voorgeschreven model (voorbeeldcombinaties: bakt een taart/gaat-niet naar school/oefent-alle tafels)

extra 8

zelfbedachte zinnen volgens het voorgeschreven model

bijvoorbeeld:

2 vliegen

3 huilen-voorlezen

4 een hond en een vis/zwemmen-rennen *5 een fluitketel en een vogel/fluiten-pikken*

extra 9

eigen vondsten in de trant van:

1 (twee jaar) lopen

2 (vier jaar) fietsen

3 (zes jaar) schrijven

4 (nu) duiken

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **het begin, een geheim bewaren, (je) mond voorbijpraten, verklappen, verraden, ontstaan, de ontstaansgeschiedenis.**

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4, Woordcluster 4
- Woordweb 3, Woordspoor 3

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 25 t/m 28

Extra materiaal

- zes blokjes

Betekenis van de woorden

het begin:	Het begin is de start van iets, bijvoorbeeld de start van een wedstrijd.
een geheim bewaren:	Een geheim houd je voor jezelf, je vertelt het niet door. Je bewaart het geheim.
(je) mond voorbijpraten:	Als je je mond voorbijpraat, dan vertel je per ongeluk iets door wat eigenlijk geheim is. Dus je mocht het niet doorvertellen.
verklappen:	Verklappen is iets vertellen wat eigenlijk niet verteld mag worden, het moet geheim blijven, bijvoorbeeld een surprise party.
verraden:	Verraden is een geheim doorvertellen aan iemand die het eigenlijk niet mag weten. Als je een geheim verradt, vertel je het met opzet door.
ontstaan:	Ontstaan is hoe iets begonnen is, bijvoorbeeld hoe de aarde ontstaan is.
de ontstaansgeschiedenis:	De ontstaansgeschiedenis is een verhaal over hoe iets is begonnen en geworden is tot wat het nu is.

Start**5**

U haalt de blokjes tevoorschijn en u stapelt ze tot een torentje.

U zegt vervolgens:

“Ik heb geprobeerd om van deze blokjes een torentje te maken, een zelfgemaakte toren. Knap hè?”

Kern - Instructie 1

15

Vervolgens zegt u:

“Wel eigenlijk niet helemaal zelfgemaakt. Ik heb niet alles zelf gemaakt. Bijvoorbeeld de blokjes heb ik niet zelf gemaakt. Ik zal jullie eens vertellen hoe de lucifers zijn **ontstaan**. Deze lucifers zijn van hout gemaakt. Dat hout van de lucifers komt van de bomen. In **het begin** was de boom nog een zaadje. Toen groeide het uit tot een klein boompje en ten slotte tot een grote boom. Van die bomen hebben de mensen lucifers gemaakt. Dat is de **ontstaansgeschiedenis** van deze lucifers.”

Vervolgens zegt u:

“Hebben jullie een ander voorbeeld van zo’n **ontstaansgeschiedenis**?” (bijvoorbeeld ...)

U bespreekt de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb.

Nadat u de nieuwe woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft voorbeelden (bijvoorbeeld **de ontstaansgeschiedenis** van een vlinder. Hoe ontstaat een vlinder?) Daarbij herhaalt u de nieuwe woorden opnieuw. Daarna vraagt u aan de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U kunt de volgende vragen stellen:

“en van een kip?” (ei-kuikentje-kip)

“Kun je de **ontstaansgeschiedenis** van een kikker vertellen?”
(eitje- kikkervisje-kikker)

Kern - Instructie 2

20

Vervolgens stuurt u een leerling met een smoesje de klas uit. U sluipt naar de bank van die leerling en pakt er zijn etui uit.

U gebaart ‘mondje dicht’ tegen de andere leerlingen. Vervolgens roept u de leerling weer de klas in.

Dan zegt u:

“Pak allemaal je potlood en je liniaal.”

U loopt langs de banken en komt langs de bank van die ene leerling en merkt op dat hij nog aan het zoeken is in zijn bank.

U vraagt:

“Kun je je potlood en liniaal niet vinden?”

U gebaart naar de klas dat ze niks mogen **verklappen**. Waarschijnlijk kan een leerling zich niet beheersen, maar mocht dat wel zo zijn, dan **verklapt** u zelf de situatie.

U legt aan de betreffende leerling uit dat u met de klas had afgesproken om **het geheim te bewaren**.

Vervolgens zegt u:

“Maar dat is soms moeilijk. Als je **een geheim bewaart**, vertel je het aan niemand. Je houdt het geheim voor jezelf. Als je het per ongeluk toch vertelt, dan heet dat **je mond voorbijpraten**. Je vertelt het geheim, maar niet expres. Als je het expres doet, dan **verklap** je het geheim. Een geheim **verraden** lijkt wel op **verklappen**. Al je een geheim **verraadt**, vertel je het met opzet door. Toch is **verraden** net iets erger dan **verklappen**. We zeggen **verraden** als het geheim is doorverteld aan iemand die het beslist niet mocht weten, bijvoorbeeld als een soldaat **verraadt** dat er oorlog komt.”

U laat de leerlingen Woordweb 4 zien. U legt uit dat de woorden op een trap staan. U zegt:

“Hoe hoger je op de trap komt hoe erger het is wat je doet.”

U stelt de volgende vragen:

“Heb je weleens een **geheim** moeten **bewaren**?
Is dat gelukt of heb je je mond **voorbijgepraat**?”

U laat de leerlingen aan het woord.

Daarna herhaalt u de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

U bespreekt het Werkblad bladzijde 25 tot en met 28 samen met de leerlingen. Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 25 tot en met 28 van Werkboek 7. U biedt hulp waar nodig is.

Afsluiting

5

U kijkt de opdrachten samen met de leerlingen na.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het opsporen van signaalwoorden en die te gebruiken in zakelijke teksten (*ten eerste, ten tweede, ten derde; eerst, dan, ten slotte*).
- De leerlingen oefenen het maken van een schema van een zakelijke tekst door gebruik te maken van signaalwoorden en kernwoorden.
- De leerlingen praten verder over geheimen.
- De leerlingen oefenen het bedenken van verhaaltjes aan de hand van drie kernwoorden.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 29 en 30
- Taalleesboek 2, bladzijde 82 en 83
- Taalschrift

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 31 t/m 33, oefening 3.1 t/m 5

Start**5**

U zegt:

“Wij gaan in deze les verder praten over geheimen. Als je een geheim kent, mag je het niet verklappen. Je moet het geheim voor je houden. Maar als je een geheim met ons wilt delen, zullen wij goed naar je luisteren en het niet verder vertellen. Wij kunnen best een geheim bewaren. Het is heel belangrijk om een geheim niet te verklappen. Maar als je iets moet vertellen dat heel erg is of die andere mensen in gevaar kan brengen, dan kun je het vertellen als je dat wilt. Bijvoorbeeld als ergens een schuine paal staat en je hebt het gezien, maar overweegt of je het moet vertellen of niet.”

Daarna bekijkt u samen met de leerlingen de afbeelding bij nummer 1 op bladzijde 88 van het Taalleesboek en laat u verschillende leerlingen de meningen van de afgebeelde kinderen oplezen.

Kern – Instructie 1**10**

U vraagt daarna:

“Wie van deze kinderen heeft gelijk volgens jullie en waarom?”

U laat zoveel mogelijk leerlingen hierop reageren. Voor zover ze nog niet in het voorgaande gesprek aan de orde zijn geweest, stelt u de volgende vragen:

“Wie kan er een geheim bedenken dat zo erg is dat je het toch maar beter aan niemand kunt vertellen?” (Bijvoorbeeld: Je weet dat iemand een ernstige overtreding heeft begaan, of dat iemand ernstig onrecht is aangedaan.)

“Wie heeft er een geheim met vader, moeder of een andere volwassene? Aan wie in je familie zou je absoluut geen geheim vertellen? Waarom niet?”

U vat in enkele zinnen samen wat de leerlingen (en uzelf) naar voren hebben gebracht naar aanleiding van bovenstaande vragen.

Kern – Instructie 2	25
----------------------------	-----------

Vervolgens zegt u:

“Ik heb een geheim. Ik ga jullie niet het hele geheim vertellen, maar een stukje mag je wel weten. Wel, het is niet echt een geheim anders zou ik het jullie niet vertellen.”

U schrijft nu het volgende op het bord:

zolder - doos - geld

U merkt op dat deze drie woorden met uw geheim te maken hebben. U vraagt wie er (in een kort verhaaltje) kan bedenken waar het geheim over gaat. U herhaalt deze procedure met andere woordgroepen (door leerlingen bedacht of door uzelf). Mogelijke woordgroepen die u zelf op het bord schrijft:

kast - vakje - sleutel

verliefd - briefje - geheime afspraak

hut - strand - club

U bespreekt de verschillende verhaaltjes die naar voren zijn gebracht.

Daarna vraagt u om absolute aandacht en u zegt het volgende en legt daarbij de nadruk op de vetgedrukte woorden.

U zegt:

“In deze les gaan jullie *eerst* zelf een opdracht maken, *dan* gaan we er samen over praten en *ten slotte* maken jullie de rest van de opdrachten die bij deze les horen. In deze les leren we een paar nieuwe dingen: *ten eerste* wat de woorden *ten eerste*, *ten tweede* en *ten derde* betekenen. *Ten tweede* wat de woorden *eerst*, *dan*

en *ten slotte* betekenen en *ten derde* leren we hoe we deze woorden in een tekst moeten gebruiken.”

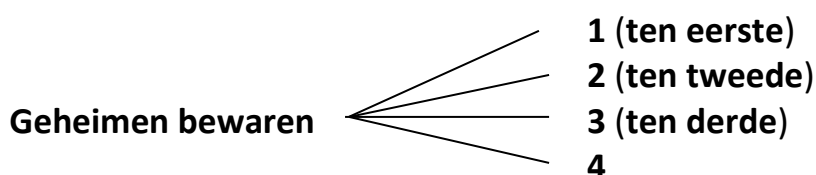
U leest samen met de leerlingen de tekst op bladzijde 82 van het Taalleesboek “Waarom hebben kinderen geheimen?”

Vervolgens geeft u leesbeurten.

U zegt:

“In de tekst bij opdracht 1 worden drie redenen genoemd waarom kinderen geheimen hebben. Hoe kun je weten dat er drie redenen zijn?” (door de woorden *ten eerste*, *ten tweede* en *ten derde*)

U gaat nu samen met de leerlingen van de genoemde redenen een schema op het bord maken.

U vraagt:

“Wie kan zeggen wat er achter 1 moet staan? En achter 2? En achter 3?”

Nadat het schema is ingevuld, laat u één of enkele leerlingen de tekst nog eens navertellen. Hierna vraagt u of iemand wel eens een geheim heeft gehad om een reden die niet in het schema staat. Als dit het geval is, laat u deze leerling zijn reden vertellen. Eventueel voegt u deze als *ten vierde* toe aan het bordschema. U schrijft op het bord:

Woorden die een opsomming aangeven zijn: ten eerste, ten tweede, ten derde.

De leerlingen nemen dit over in hun schrift.

Vervolgens leest u de volgende tekst voor en benadrukt de dikgedrukte woorden.

U leest:

“De baas van het restaurant stond vroeg op. **Eerst** zette hij alle tafels en stoelen aan de kant. **Daarna** dweilde hij de vloer. **Ten slotte** zette hij alles weer op zijn plaats.”

Vervolgens vraagt u welke woorden vertellen wat de baas van het restaurant achter elkaar deed (*eerst*, *daarna*, *ten slotte*.)

Daarna schrijft u op het bord:

Woorden die een volgorde aangeven zijn: eerst, daarna, ten slotte.

De leerlingen nemen dit over in hun schrift. Daarna leest u samen met de leerlingen de tekst op bladzijde 83 van het Taalleesboek 'Soorten geheimen'. U geeft vervolgens leesbeurten.

U licht de oefeningen op bladzijde 29 en 30 van het Werkboek kort toe. De leerlingen maken zelfstandig de oefeningen op bladzijde 29 en 30 van het Werkboek. U biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Werkboek 7, bladzijde 31 t/m 33, oefening 3.1 t/m 5

Afsluiting**5**

U bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen en u vraagt welke oefeningen de leerlingen moeilijk vonden om die vervolgens kort te bespreken. U sluit af met het laten benoemen van de signaalwoorden van deze les.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 29 en 33

1.1

Deze tekst vertelt waarom kinderen geheimen hebben. (De titel geeft het onderwerp weer.)

1.2

a ja

2.1

b een weettekst

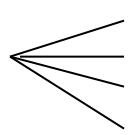
2.2

vier

2.3

Dat zie ik aan de woorden: ten eerste, ten tweede, ten derde en ten vierde.

2.4

soorten geheimen

- 1 je eigen geheim*
- 2 een geheim dat je samen met een ander hebt.*
- 3 een groepsgeheim*
- 4 een beroepsgeheim*

extra 3.1

1 eerst

2 dan

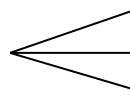
3 ten slotte

extra 3.2

b wat mensen van hunebedden dachten

extra 3.3

wat mensen van hunebedden dachten

-
- 1 stapels stenen
 - 2 bouwwerken van reuzen
 - 3 grafkelders

extra 4

verhaaltjes met voorbeelden zoals:

Eerst was ik me, dan ga ik ontbijten en ten slotte poets ik mijn tanden/pak mijn tas in.

extra plus 5

eigen vondsten passend bij het schema

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het aangeven van de betekenis van woorden met de voorvoegsels **on-**, **her-**, **wan-**, en **mis-** en om zelf zulke woorden te vormen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 34 t/m 36

Start**5**

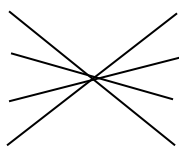
U zegt:

“In deze les gaan we verder oefenen met woorden met kleine stukjes ervoor, zoals *on-*, *her-*, *wan-* en *mis-*.”

U laat de leerlingen woorden opnoemen met de voorvoegsels. U schrijft de opgenoemde woorden op het bord en u onderstreept de voorvoegsels. U laat de leerlingen de betekenissen van de woorden uitleggen.

Kern – Instructie**35**

U schrijft de voorvoegsels op de linkerhelft van het bord en op de rechterhelft de betekenis van het nieuwe woord.

on-		zich verkeerd gedragen (misdragen)
her-		geen orde (wanorde)
wan-		opnieuw trouwen (hertrouwen)
mis-		niet prettig (onprettig)

U vraagt de leerlingen een woord te bedenken dat hetzelfde betekent als ‘zich verkeerd gedragen’. Het woord moet beginnen met *on-*, *her-*, *wan-* of *mis-*. Een leerling die het antwoord weet, mag voor het bord komen. De leerling trekt een lijntje van ‘zich verkeerd gedragen’ naar ‘*mis-*’. Daarna schrijft hij het nieuwe woord op het bord (**misdragen**). Zo behandelt u ook de volgende woorden. U stimuleert de leerlingen allemaal mee te denken door hun te vragen of de leerling die voor het bord staat het goed doet.

U bespreekt bladzijde 34 t/m 36 van het Werkboek.

Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 34 t/m 36 van het Werkboek zelfstandig.

U biedt individuele hulp waar nodig.

Afsluiting	5
-------------------	----------

Tenslotte bespreekt u de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 34 t/m 36

1

1 *wanttoestand*

5 *ongeluk*

2 *misgaan*

6 *wanhoop*

3 *herkiezen*

7 *ontoelaatbaar*

4 *herdrukken*

8 *wantrouwen*

2

1 *onaangenaam*

6 *hergebruiken*

2 *wanorde*

7 *onredelijk*

3 *herbouwen*

8 *ondankbaar*

4 *onvoorbereid*

9 *hertrouwen*

5 *zich misdragen*

10 *onpraktisch*

3

Beste Hedi,

Vandaag doet Tim heel erg raar.

Hij heeft een geheim op zolder.

Maar hij wil het niet laten zien.

En nu valt hij van de zoldertrap.

Hij krijgt een grote bult op zijn hoofd.

Maar hij huilt niet.

Nu wil ik het geheim zelf zoeken.

Maar ik durf het niet.

Ik wil vragen of je

me wilt helpen zoeken.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **f** in **v** verandert.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **s** in **z** verandert.
- De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling. (open- en gesloten lettergrepen)

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 37 en 38

Vorbereiding

- U legt kladpapier klaar voor de afsluiting van de les.

Start**5**

De leerlingen nemen bladzijde 37 van het Werkboek voor zich. U wijst hen op de plaatjes bij oefening 1. U vraagt een leerling wat hij of zij op het eerste plaatje ziet (een golf). U vraagt wat er op het tweede plaatje te zien is. (twee golven). U schrijft op het bord:

de golf de golven

Kern – Instructie 1**15**

U vertelt de leerlingen dat ze deze les weer gaan oefenen met woorden waarvan de **f** in een **v** verandert als je het woord langer maakt. U vraagt de leerlingen welke letter ook verandert als het woord langer wordt. (De **s** verandert vaak in een **z** als je het woord langer maakt: *doos* – *dozen*.)

Vervolgens bespreekt u de plaatjes van oefening 1 en maakt u de eerste twee zinnen van oefening 2 gezamenlijk. Daarna maken de leerlingen de oefeningen zelfstandig af en u kijkt ze samen na.

Kern – Instructie 2**15**

Het tweede deel van de les begint u met een woorddictee. U leest de zinnen in zijn geheel voor en herhaalt het woord dat de leerlingen moeten opschrijven. Voordat u met het dictee begint, vertelt u dat er woorden met **v** en **z** in voorkomen. Maar ook met lange, korte en tweetekenklanken.

U laat een leerling de daarbij horende regels nog een keer verwoorden:

- hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je maar één klinker. (Lange klanken hebben pech, ik haal gewoon een letter weg.)

- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (*bos – bossen*)
- Hoor je een tweetekenklank dan schrijf je wat je hoort.

U zorgt ervoor dat u bij het voorlezen duidelijk het verschil laat horen in korte en lange klanken, s/z en f/v.

1 De kinderen geven het konijn een wortel.	geven
2 De postbode doet de brieven in de bus.	brieven
3 De honden grommen als we te dicht in de buurt komen.	grommen
4 Dat verhaal gaat over twee grote reuzen .	reuzen
5 De kinderen rennen over het schoolplein.	rennen
6 De juf werd alleen maar bozer .	bozer
7 Sneeuwvitje had glazen muiltjes.	glazen
8 De bootjes drijven op het water.	drijven
9 De hazen rennen naar hun holen.	hazen
10 De meisjes liepen op schoenen met hoge hakken .	hakken

U kijkt de oefening gezamenlijk na en schrijft de woorden op het bord. Bij het nakijken geeft u een aantal leerlingen de beurt om te verwoorden waarom het woord op een bepaalde manier wordt geschreven. U vraagt hen ook de regel die van toepassing is, te verwoorden.

Nu de leerlingen de regels van korte en lange klanken vers in het geheugen hebben, kunnen ze opdracht 4 op bladzijde 38 van het Werkboek na een korte uitleg zelfstandig maken.

Afsluiting	10
-------------------	-----------

U sluit de les af met een spelletje. U laat een leerling een woord zien dat hij of zij vervolgens op het bord tekent. De leerlingen schrijven daarna het woord op dat zij denken dat bij de tekening hoort. Zij mogen dit eventueel in tweetallen of per groepje doen. Dit herhaalt u met een aantal leerlingen. Na ieder woord vraagt u wat de klas heeft opgeschreven en schrijft u het juiste woord op het bord. De klas kan zo nakijken of ze het goed hadden.

De woorden die u kunt laten tekenen zijn:

- kikker
- poten
- tafel
- druppel
- tenen
- brief

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 37 en 38

1

golf - golven, huis - huizen, neus - neuzen, kies - kiezen, schroef - schroeven, muis - muizen

2

1 brief, brievenbus

2 boos, bozer

3 half, halve

4 roos, rozenstruik

5 tortelduif, postduiven

6 glas, glazen

7 brief, schrijft, schrijven, brieven

3

De woorden staan in de les.

4

1 De kinderen van de koning zijn prinsen en prinsessen.

2 We hebben tot negen uur televisie gekeken.

3 Ik ga deze kaart naar mijn oma sturen.

4 Je moet de verf een beetje verdunnen.

5 Mark heeft zijn been gebroken.

6 Opa en oma zijn gisteren naar Amerika vertrokken.

7 Rekenen doe je met getallen.

8 Open schoenen heten ook wel sandalen.

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in het schrijven van een tekst in drie alinea's.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 39 en 40
- Taalleesboek 2, bladzijde 77

Start**5**

U zegt:

“We gaan vandaag samen een verhaaltje schrijven in drie alinea's.”

U herhaalt samen met de leerlingen wat er bedoeld wordt met een alinea (les 4).

U zegt:

“Een tekst kan in stukken verdeeld worden die we alinea's noemen. Een alinea begint met een witregel. Elke alinea gaat over weer een ander onderwerp.”

Kern - Instructie**35**

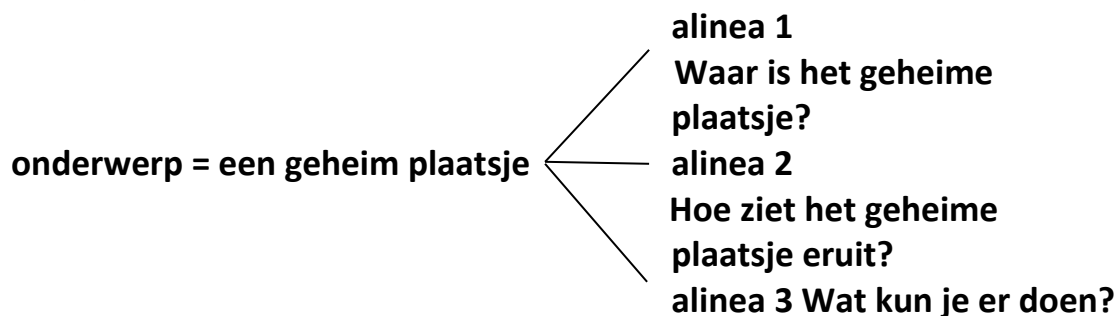
U leest het gedicht op bladzijde 77 van het Taalleesboek eerst voor. U geeft daarna leesbeurten. Vervolgens stelt u de volgende vragen:

- “Wat voor soort tekst is dit?” (een gedicht)
- “Hoe weet je dat het een gedicht is?” (korte zinnen, woorden die rijmen, bijvoorbeeld huis – thuis)
- “Wat is het onderwerp van het gedicht?” (een geheim plaatsje)

U zegt:

“We gaan vandaag samen een verhaaltje schrijven. Wij moeten rekening houden met verschillende dingen bij het schrijven van een verhaal.”

U schrijft op het bord:

Vervolgens maakt u samen met de leerlingen een verhaaltje en u schrijft het op het bord. U geeft elke alinea een andere kleur.

U zegt:

“Morgen gaan wij (individueel of in duo) een verhaaltje schrijven.”

Vervolgens maken de leerlingen de opdrachten op bladzijde 39 en 40 van het Werkboek.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U laat de leerlingen enkele onderwerpen opnoemen die ze de volgende dag kunnen gebruiken. Ook hoe de alinea's ingedeeld worden en alvast punten opschrijven voor de eerste alinea.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 39 en 40

1.1

1 a 2 laat 3 kip 4 kin 5 zee 6 bal

1.2

bijvoorbeeld:

Een alinea is een stukje van een verhaal, dat over een stukje van het onderwerp gaat.

2.1

drie zelfbedachte invullingen van de deelonderwerpen, in antwoord op de volgende vragen:

- 1 *Wat is het geheim? (bijvoorbeeld: Ze is haar nieuwe horloge kwijtgeraakt./Ze heeft een slecht rapport./Ze heeft een scheur in haar rok.)*
- 2 *Waarom houdt Mariska het geheim? (bijvoorbeeld: Ze is bang dat haar ouders heel boos worden.)*
- 3 *Moet ze het aan iemand vertellen? (bijvoorbeeld: ja, want ze komen er toch wel achter)*

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen in het schrijven van een tekst in drie alinea's.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 41 en 42
- Taalschrift

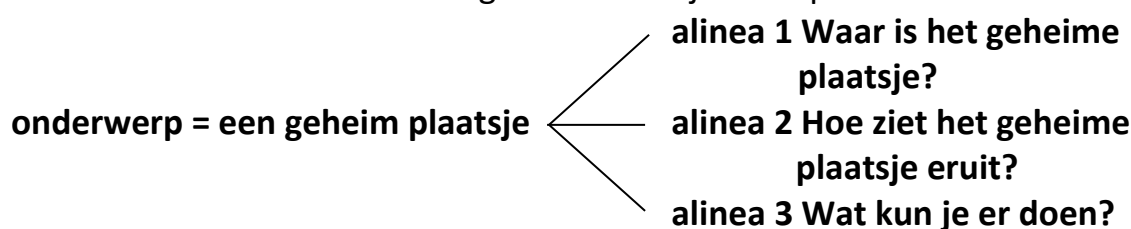
Extra oefening

- Taalleesboek 7, bladzijde 82, oefening 1
- Werkboek 7, bladzijde 42, oefening 2.1 en 2.2

Start

5

U herhaalt het schema met de leerlingen en u schrijft het op het bord:

Kern - Instructie

35

U zegt:

“Nu gaan jullie zelf je eigen spannend verhaal schrijven over je eigen geheime plaatsje, in drie alinea's. Houd rekening met de indeling van de alinea's van je eigen verhaal: je hoofdonderwerp (waarover gaat je verhaal) en je deelonderwerpen die dan de alinea's vormen, bijvoorbeeld *waar* is het, *hoe* ziet het eruit, *wat* kun je er doen.

De leerlingen gaan zelfstandig aan het werk op bladzijde 41 van het Werkboek. U loopt rond en helpt waar het nodig is.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 82, oefening 1
- Werkboek 7, bladzijde 42, oefening 2.1 en 2.2

Afsluiting

5

U vraagt een of meer kinderen hun verhaal voor te lezen en u legt de link tussen de inhoud en het bordschema.

Daarna hangt u gezamenlijk de verhaaltjes op in de klas, zodat iedereen elkaars verhaal kan lezen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 41 en 42

1

Een zelfbedacht verhaaltje, in drie alinea's en de betreffende deelonderwerpen.

extra 2.1

Wat is het geheim van Mariska?

extra 2.2

een zelfbedachte rebus, in antwoord op de vraag: Wat is het geheim van Mariska?

oplossing van de rebus, geschreven door een medeleerling

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **voorspellen, de toekomst, verwachten**.
- De leerlingen oefenen het opsporen en het gebruiken van signaalwoorden in zakelijke teksten (*zoals, onder andere, bijvoorbeeld*)
- De leerlingen oefenen het maken van een schema van een zakelijke tekst door gebruik te maken van signaalwoorden en kernwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 4

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 43 t/m 46

Extra oefening

- Taalleesboek 2, bladzijde 90.
- Werkboek 7, bladzijde 46 en 47, oefening 3 t/m 5.

Extra materiaal

- een glazen bol of kom en een kleine traktatie voor de klas

Vorbereiding

- Youtube film over voorspellingen: <https://youtu.be/J4STtdL-b7M>
"Cavia's voorspellen de winnaar van Nederland - Costa Rica op 5 juli 2014"

Betekenis van de woorden

voorspellen:	Voorspellen is als iemand iets voorspelt, dan zegt hij dat het gaat gebeuren. Dan is hij er zeker van dat het gaat gebeuren.
de toekomst:	De toekomst is de tijd die nog moet komen.
verwachten:	Als je iets verwacht, denk je dat het gaat gebeuren. Als je verwacht dat het gaat regenen, dan denk je dat het gaat regenen. Je bent er niet zeker van.

Start**5**

U laat de leerlingen de film zien. U houdt een praatje met de leerlingen over de film. Vervolgens zet u de glazen bol op tafel en u vraagt de aandacht van de leerlingen. Een ander alternatief is een spel kaarten.

Kern – Instructie 1**15**

U begint te vertellen (terwijl u geheimzinnig over de glazen bol strijkt).

U zegt:

“Ja, het wordt steeds duidelijker... Ik zie ... Ik zie ... heel veel leuke dingen voor deze week. Oh ... het komt steeds dichterbij. Ik zie zelfs iets voor vandaag! Ik **voorspel** dat het een heel erg leuke les

wordt. Ik **voorspel** ... iets lekkers! Ik zie nu toch duidelijk iets lekkers in de **toekomst**. Ik **verwacht** ... een traktatie voor de hele klas!”

Dan haalt u uw traktatie tevoorschijn en trakteert u de klas. U bespreekt vervolgens de betekenissen van de nieuwe woorden aan de hand van het Woordweb. Nadat u de woorden hebt uitgelegd, gaat u een kort gesprekje met de leerlingen aan. U geeft eerst zelf een voorbeeld uit uw eigen ervaringen. Daarbij herhaalt u de woorden opnieuw. Daarna vraagt u de leerlingen naar hun ervaringen. Bij de vragen laat u steeds weer de nieuwe woorden klinken. Richt uw vragen ook en vooral op de leerlingen die niet zo snel geneigd zijn een beurt te vragen.

U stelt de volgende vragen:

- “Noem eens een grote wens van jezelf. **Verwacht** je die ook te krijgen?
- Waar gaan jullie naartoe met vakantie?
- Hoe weet je dat zo zeker?
- Kun je soms de toekomst **voorspellen**?
- **Verwachten** jullie nog bezoek deze week?
- Wie komt er dan?”

U bespreekt opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 43 en 44 van het Werkboek met de leerlingen.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

20

Na het gesprek vervolgt u met:

“We hebben al eens een les gehad over woorden die vertellen dat er voorbeelden komen, of een opsomming. Deze woorden zijn: *bijvoorbeeld, zoals, onder andere*.

Voorbeelden: Als je ergens niet over mag praten, *bijvoorbeeld* iemand heeft je iets verteld en erbij gezegd: ‘Niet verklappen hoor.’ Sommige mensen hebben een beroepsgeheim, *zoals* een dokter en een politieagent.

Waar er indianen hebben gewoond op Aruba vinden we *onder andere* stukjes van potten, botten en gereedschappen gemaakt van steen.

Deze woorden (bijvoorbeeld, zoals en onder andere) worden signaalwoorden genoemd.

U schrijft deze woorden op het bord en zegt:

“Nu gaan we verder werken met deze woorden, eerst zelfstandig, daarna samen.”

U geeft een voorbeeld van een zin waarin een van de bedoelde woorden voorkomt. U zegt:

“Johan lust graag snoep, zoals dropjes en chocolade.”

U laat een leerling de zin herhalen, met gebruik van ‘bijvoorbeeld’. En met gebruik van ‘onder andere’.

In het laatste geval ‘Johan lust graag snoep, onder andere dropjes en chocolade’ vraagt u:

- “Zouden dropjes en chocolade het enige zijn dat Johan graag lust?” (nee.)
- “Hoe weet je dat?” (door de woorden ‘*onder andere*’. Deze woorden betekenen dat Johan nog meer soorten snoep graag lust.)
- “We hebben het in les 8 en in deze les gehad over woordjes als *ten eerste, ten tweede, eerst, toen, daarna* en over *zoals, bijvoorbeeld* en *onder andere*. Sommige woorden worden gebruikt om voorbeelden, om een volgorde en om een opsomming aan te geven.”

U schrijft op het bord:

voorbeelden → zoals, onder andere, bijvoorbeeld

volgorde → eerst, toen, tenslotte

opsomming → ten eerste, ten tweede, ten derde (enzovoort)

U zegt:

“Ik zeg nu steeds een zin. Jullie moeten deze zin aanvullen met een woord dat ik aanwijs op het bord!”

U gebruikt de volgende zinnen:

1. Op de sportdag moesten de kinderen verschillende sporten doen (zoals voetballen, tennis).
2. In de vakantie doen wij altijd leuke dingen met elkaar (bijvoorbeeld uit eten, kamperen).
3. De kinderen vinden tv programma's leuk, (onder andere de broer van Mario en de zus van Marjolein).
4. We hebben vandaag op school verschillende dingen gedaan, (eerst gelezen, toen oefeningen gemaakt, ten slotte ons werk nagekeken).
5. In opa's groententuin groeien veel groenten (onder andere spinazie en tomaten).

Na zin 5 vraagt u:

“Zou dit het enige zijn wat in opa's groententuin groeit?” (nee, er groeit van alles, onder andere groente)

U bespreekt opdracht 2.1 t/m 2.4 op bladzijde 45 en 46 van het Werkboek met de leerlingen.

Daarna maken de leerlingen de opdrachten zelfstandig. U biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Taalleesboek 2, bladzijde 90.

- Werkboek 7, bladzijde 46 en 47, oefening 3 t/m 5.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U bespreekt de antwoorden van de gemaakte opdrachten.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 43 t/m 47

1.1

Er staat: beschutting

1.2

Er staat: dit is mijn geheime schuilplaats.

2.1

Dat is in regel 8 het woord: zoals.

2.2

*briefjes in hun zak stoppen
een kastje op slot draaien*

2.3

1 Dat is het woord: bijvoorbeeld.

*2 zachtjes fluisteren in de kamer
stiekem om een hoekje kijken*

2.4

na de woorden: onder andere

extra 3

regel 6: zoals

regel 16: bijvoorbeeld

regel 19: zoals

extra 4

1 (1 landingsbaan)

2 wegwijzer

3 offerplaats

2 1 seizoenen aflezen

2 sterren stand

3 1 zonsverduistering

2 maansverduistering

extra 5

eigen schema over het onderwerp 'geheimzinnig'

Lesinhoud

- De leerlingen breiden hun woordenschat uit met de woorden **de ervaring**, **vroeger** en **(zich) herinneren**.
- De leerlingen oefenen het schrijven van zinnen in de *onvoltooid tegenwoordige tijd*, in de *onvoltooid verleden tijd* en omgekeerd, zowel met regelmatige als onregelmatige werkwoorden.

Materiaal

Klassikaal

- Woordweb 6, Woordcluster 6

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 48 t/m 51
- Taalleesboek 2, bladzijde 91

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 52 en 53, oefening 4.1 t/m 5.

Extra materiaal

- een oude foto van uzelf (jaren jonger), in een actieve situatie waar u een leuke herinnering aan heeft

Betekenis van de woorden

vroeger: Vroeger betekent de tijd die is geweest. Bijvoorbeeld vroeger leefden er minder mensen op Aruba.

(zich) herinneren: Als je je iets herinnert, weet je het nog en denk je er weer aan.

de ervaring: De ervaring is een belevenis, iets of een gebeurtenis die je hebt meegemaakt.

Start**5**

U haalt de foto tevoorschijn. U begint te vertellen over uzelf in de afgebeelde situatie. Ook vertelt u er iets omheen, over uw leven in die tijd. U laat in uw verhaal meermalen de woorden ‘**vroeger**’, ‘**herinneren**’ en ‘**ervaring**’ vallen. U zegt bijvoorbeeld:

“Hier was ik nog veel jonger dan nu. Ik was aan het zeilen met vrienden. Ik **herinner** me (...). Dat was een heel erg leuke **ervaring**. **Vroeger** zeilde ik heel veel, meer dan nu.”

Kern – Instructie 1

10

Vervolgens zegt u:

“Jullie vragen het misschien wel eens aan je vader of moeder. Of anders aan je opa of oma: ‘Vertel nog eens over **vroeger**.’

Wat vroeger is gebeurd, vinden we meestal wel leuk om te weten. Wat deden oma en opa **vroeger**? Deden ze dezelfde dingen als jullie? Bijvoorbeeld knikkeren? Of internetten? Wat denken jullie? Opa en oma **herinneren** zich vast nog een heleboel van de tijd dat ze net zo oud waren als jullie. Als jullie later opa en oma zijn, vragen jullie kleinkinderen misschien wel precies hetzelfde: “Vertel nog eens van **vroeger**.” Wat **herinneren** **jullie** je dan? Al die dingen die je in je leven hebt meegemaakt, noemen we **ervaringen**. Jullie zijn nog jong en hebben nog niet zoveel **ervaring** opgedaan. Jullie opa’s en oma’s **herinneren** zich natuurlijk heel veel **ervaringen**. Toch kunnen jullie ook heus wel een leuke **ervaring** opnoemen. Iets wat je vroeger hebt meegemaakt. Of iets wat je misschien wel gisteren of vorige week hebt meegemaakt.”

U laat de leerlingen Woordweb 6 zien en legt de woorden nog eens uit. Als het kan met extra plaatjes. U vraagt vervolgens de leerlingen te reageren.

U zegt:

“Wie van jullie vertelt ons een leuke **ervaring** van vroeger toen je nog klein was?”

Als de leerlingen geen **ervaring** van zichzelf weten te noemen, mag het ook de **ervaring** van een familielid zijn.

U herhaalt de vorige Woordwebben samen met de leerlingen.

Kern – Instructie 2

25

Daarna spreekt u uw leerlingen aan met de volgende vreemde vragen:

“Leroy, ga jij gisteren voetballen? Rino, gisteren val jij toch van het klimrek? Danchi, volgende week had jij toch ruzie met Tim?”

U gaat zo nog even door en vraagt dan aan de leerlingen wat er niet klopt. (Bijvoorbeeld: *ga* is tegenwoordige tijd en *gisteren* is verleden tijd.)

Vervolgens zegt u:

“Nu gaan we ons bezighouden met de tijd. Hebben we het over iets wat gisteren of vroeger gebeurde of bedoelen we iets wat nu of vandaag gebeurt? Waar zie je dat in de zin? We beginnen samen.”

U leest de tekst op bladzijde 91 van het Taalleesboek voor. Daarna geeft u leesbeurten. Vervolgens laat u de eerste twee regels van de tekst in het Taalleesboek nog eens hardop lezen door een leerling.

U vraagt:

“Wanneer schrijft Tes een brief naar Helena?” (nu of vandaag)
 “Hoe weet je dat?” (aan het woord ‘schrijft’)

U legt uit:

“Schrijven is het doe-woord en het is geschreven in de tegenwoordige tijd.”

U schrijft op het bord:

Tes schrijft gisteren een brief naar Helena.

U vraagt:

“Wat is niet goed in deze zin?” (Schrijft is nu/vandaag, er staat gisteren.)
 “Wat moet er staan in plaats van schrijft?” (schreef)

U laat een leerling de eerste vier zinnen van het verhaaltje oplezen in de onvoltooid verleden tijd.

Tes schreef een ...
 Ze probeerde ...
 Haar tong stak ...
 En ze hield ...

U vraagt:

“Welke woorden zijn nu veranderd in de vier besproken zinnen?”

U laat ze noemen en schrijft ze als volgt op het bord.

<u>nu</u>	<u>vroeger</u>
schrijft	schreef
probeert	probeerde
steekt	stak
houdt	hield

U laat de leerlingen vragenderwijs ontdekken dat sommige woorden anders gaan klinken als de zin verandert van 'nu' in 'vroeger': ij → ee, ee → a, ou → ie. En één woord gaat niet anders klinken, maar het wordt een beetje langer gemaakt (probeerde). U geeft hiervan nog een paar voorbeelden met behulp van onderstaande zinnen. U geeft een zin en laat hem van 'nu' in 'vroeger' omzetten, of andersom.

U vraagt:

“Welk woord verandert? Gaat het woord anders klinken of wordt het een beetje langer?”

U geeft de volgende voorbeelden:

- Tim had een geheim. (heeft; het woord klinkt anders)
- Helena scheurt de envelop open. (scheurde; het woord wordt langer)
- Helena leest de brief. (las; het woord klinkt anders)
- Zij stapt op de fiets. (stapte; het woord wordt langer)

U loopt de opdrachten 1 t/m 3 op bladzijde 49 t/m 51 van het Werkboek even met de leerlingen door. Daarna maken de leerlingen de opdrachten. U biedt hulp waar nodig is.

extra opdrachten: - Werkboek 7, bladzijde 52 en 53, oefening 4.1 t/m 5

Afsluiting	5
-------------------	----------

U controleert en bespreekt de antwoorden samen met de leerlingen.

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 49 t/m 53

1

Een ervaring is: iets wat je hebt meegemaakt.

Een beschutting is: een plekje dat je beschermt tegen zon, regen of wind.

Een schuilplaats is: een plaats waar je je kunt verstoppen.

Voorspellen is: als je zegt wat er gaat gebeuren.

Verwachten is: als je denkt dat er iets gebeurt.

Een gebeurtenis is: iets wat gebeurd is.

2

Tes schrijft een brief nu of vandaag.

3

1 (gisteren)

3 vandaag

5 vandaag

7 gisteren

9 gisteren

2 gisteren

4 vandaag

6 vandaag

8 gisteren

10 vandaag

extra 4.1

1 (was) 3 verstopte 5 jeukte 7 stapt 9 stoot
2 scheen 4 vonden 6 haalde 8 glijdt 10 gooide

extra 4.2

zin (1), 2, 3, 4, 5, 8, 9 en 10

extra plus 5

eigen zinnen met de woorden 'vroeger' (zin 1, zin 2, zin 4 en zin 6) en 'nu' (zin 3 en zin 5)

Lesinhoud

- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **f** in **v** verandert.
- De leerlingen oefenen het schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **s** in **z** verandert.
- De leerlingen oefenen het toepassen van de regels met betrekking tot klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling. (open- en gesloten lettergrepen)
- De leerlingen oefenen met de begrippen tegenwoordige tijd, verledentijd, enkelvoud en meervoud.

Materiaal

Klassikaal

- twee spellingfilmpjes van Malmberg over korte en lange klanken

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 54 t/m 56

Vorbereiding

- U zet de beamer en/of laptop klaar voor de twee spellingfilmpjes:
 - 'Taal actief Spellinganimatie woorden met een lange klank'
<https://youtu.be/3eDL1cT36L4>
 - 'Taal actief Spellinganimatie woorden met een korte klank'
https://youtu.be/AM8_opFweYc
- U schrijft het onderstaand schema op een groot vel papier en hangt dit op het bord:

	Enkelvoud (één)	Meervoud (meer)
Tegenwoordige tijd (nu)	A	B
Verleden tijd (vroeger)	C	D

Start**5**

U begint de les met het vertonen van twee filmpjes over spelling: de lange en korte klanken. U vindt de filmpjes door de bovenstaande link in de adresregel van uw browser te kopiëren, of door op YouTube de zoekterm 'Taal actief lange klanken' en 'Taal actief korte klanken' in te vullen. In dit geval staan de filmpjes op de eerste of tweede plaats. Ze hebben de titel 'Taal actief Spellinganimatie woorden met een lange klank' en 'Taal actief Spellinganimatie woorden met een korte klank'.

U zegt:

“We hebben het in de vorige lessen gehad over lange en korte klanken. In de filmpjes die ik jullie laat zien, wordt nog eens verteld hoe je woorden met lange of korte klanken moet schrijven.”

Kern – Instructie 1

15

Na afloop van het filmpje komt u terug op een woord dat werd genoemd: *professor*. U zegt:

“In het filmpje met korte klanken werd het woord *professor* genoemd. Wie weet eigenlijk wat dat is, een professor?” (iemand die onderzoek doet en lesgeeft aan de universiteit)

“Maar als we willen weten hoe we dat woord moeten schrijven, wat moeten we dan doen?” (in klankgroepen verdelen)

“Wie kan dit woord voor mij in klankgroepen verdelen?” (pro-fe-ssor)

“De eerste klankgroep is *pro-*, we horen een lange klank. Welke regel hoort daarbij?” (Wanneer je een lange klank hoort, schrijf je één klinker.)

“De tweede klankgroep is *fe-*. Dat is een korte klank. Welke regel hoort daarbij?” (hoor je een korte klank, dan volgen twee medeklinkers)

“Dat klopt, dus schrijf je *-ssor* met twee s'en.”

U vraagt de leerlingen bladzijde 54 van het Werkboek voor zich te nemen. U maakt opdracht 1 gezamenlijk. Bij 1.2 geeft u beurten waarbij de leerlingen de woorden hardop in klankgroepen verdelen. Eventueel laat u hen de woorden ‘klappen’. Aan de hand daarvan laat u hen per klankgroep verwoorden of zij een medeklinker of klinker aan het eind horen. En als het een klinker is, of zij een lange, korte of tweetekenklank horen en welke regel daarbij hoort. Vervolgens laat u hen de korte en lange klanken onderstrepen.

Kern – Instructie 2

15

Stap 1

U schrijft op het bord:

speelde

U vraagt de leerlingen daar een zin mee te bedenken. U kiest er één zin uit en schrijft deze op het bord. Bijvoorbeeld:

Maria speelde op het schoolplein.

Dan schrijft u **speelden** op het bord. U laat ook met deze persoonsvorm zinnen bedenken. Weer schrijft u een zin op het bord:

De kinderen speelden op de straat.

Daarna vraagt u de leerlingen of de zinnen op het bord nu-zinnen of vroeger-zinnen zijn. U vertelt dat nu-zinnen in de tegenwoordige tijd staan en vroeger-zinnen in de verleden tijd. De leerlingen moeten deze zinnen nu van tijd veranderen en deze veranderde zinnen opschrijven bij opdracht 2 in het Werkboek. U doet dat daarna ook op het bord en de leerlingen controleren hun zinnen.

Maria speelt op het schoolplein.

De kinderen spelen op de straat.

Stap 2

U wijst er nog een keer op dat we niet meer over nu- en vroeger-zinnen spreken, maar over zinnen in de tegenwoordige tijd en zinnen in de verleden tijd. U laat de leerlingen een zin bedenken in de tegenwoordige tijd en een zin in de verleden tijd.

Stap 3

U schrijft op het bord:

De hond blaft.

De honden blaffen.

U vraagt:

“Wat is het verschil? (*blaft* hoort bij één hond, *blaffen* bij meer honden).”

U legt uit:

“Vanaf nu spreken we niet meer van één en meer, maar van enkelvoud en meervoud. De zin *De hond blaft.* staat in het enkelvoud. De zin *De honden blaffen.* staat in het meervoud.”

U laat de leerlingen een zin bedenken in het enkelvoud en een zin in het meervoud.

Stap 4

De leerlingen nemen opdracht 2.2 op bladzijde 55 van het Werkboek voor zich.

U legt het schema uit en vraagt in welk vak de volgende zinnen horen:

Vogels fluiten. (B)

Het schip zonk. (C)

De juf mopperde. (C)

De takken braken bijna. (D)

Moeder slaapt nog. (A)

De kinderen zingen een lied. (B)

De meisjes zongen een lied. (D)

Het water kookt. (A)

U hangt het schema bij de ander spellingregels in de klas.

Extra:

De leerlingen kunnen oefening 3 en 4 op bladzijde 56 van het Werkboek zelfstandig of in tweetallen gaan maken. U loopt rond en biedt hulp waar dat nodig is.

Afsluiting	5
-------------------	----------

U vraagt de leerlingen wat ze in deze les hebben geleerd en u laat de regels nog een keer verwoorden. Ook vraagt u wat ze lastig vinden, wat ze niet zo moeilijk vinden en waarom.

Antwoorden

Werkboek 7, blz. 54 t/m 56

1.1 en 1.2

1 om-ge-ving

5 fo-to-graaf

2 va-na-vond

6 per-so-neel, to-neel-stuk,

3 op-lo-ssing

7 a-von-tuur

4 voor-ste-lling,

2

De antwoorden staan in de les.

3

neus – neuzen, reis – reizen, buis – buizen, grens – grenzen, hals – halzen,
kruis – kruizen, huis – huizen, kies – kiezen, prijs – prijzen, gans – ganzen

4.1

schrijfles, brievenbus, duivenhok, halfvol
golfbreker, oefening, boevenwagen, damschijven

4.2

f: schrijfles, halfvol, golfbreker, oefening

v: brievenbus, duivenhok, boevenwagen, damschijven

Diagnostische toets

- Spelling
 - Het correct schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **f** in **v** verandert en de **s** in **z** verandert, en meerlettergrepige woorden met klinkerverenkeling en medeklinkerverdubbeling (open en gesloten lettergrepen).
- Taalbeschouwing
 - De betekenis aangeven van woorden met de voorvoegsels on-, her-, wan, en mis- en zulke woorden vormen.
- Leesbegrip
 - Signaalwoorden in een tekst opsporen en gebruiken.
- Woordenschat
 - De woorden van de Woordclusters zowel passief als actief beheersen.
 - De betekenisrelaties tussen de woorden van Woordclusters beheersen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Toetsboek thema 7, Toetsblad 1 t/m 12

Vorbereiding

- Toetsbladen kopiëren en er een Toetsboek van maken

Start**5**

U zegt:

“Vandaag en morgen gaan we de toets van dit thema maken. Als jullie het Toetsboekje hebben gekregen, mogen jullie niet meer praten. We maken eerst het dictee en daarna kijken we naar de opdrachten die jullie gaan maken. Die gaan jullie individueel maken.

Als je klaar bent, kijk je het werk nog eens goed na en daarna mag je iets stil voor jezelf doen.”

Kern - Instructie**35**

U herhaalt de Woordwebben van thema 7. U kunt dit op verschillende manieren doen. Bijvoorbeeld: U omschrijft een woord en laat de leerlingen raden om welk woord het gaat, u beeldt een woord uit, u dekt een woord in het Woordweb af en de leerlingen raden welk woord er op deze plek hoort te staan, et cetera...

Vervolgens deelt u de Toetsboekjes uit. Iedereen pakt Toetsblad 1 voor zich.

Lesinhoud

Herhaling

- Spelling
 - Het correct schrijven van woorden waarvan ten opzichte van het grondwoord de **f** in **v** verandert en de **s** in **z** verandert, en meerlettergrepige woorden met open en gesloten lettergrepen.
- Taalbeschouwing
 - De betekenis aangeven van woorden met de voorvoegsels on-, her-, wan, en mis- en zulke woorden vormen.
- Leesbegrip
 - Signaalwoorden in een tekst opsporen en gebruiken.
- Woordenschat
 - De woorden van de Wordclusters zowel passief als actief beheersen.
 - De betekenisrelaties tussen de woorden van Wordclusters beheersen.

Verdieping

- Een aantal doelen die in voorgaande thema's tijdens de lessen Spelling aan de orde zijn gekomen.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

Herhaling: Werkboek 7, bladzijde 57 t/m 67

Verdieping: Werkboek 7, bladzijde 68 t/m 70

Start**5**

U vertelt de leerlingen dat ze opdrachten gaan maken en extra gaan oefenen wat ze nog lastig vinden.

U zegt:

“Een aantal van jullie gaat zelfstandig aan het werk. De rest gaat herhalingsoefeningen maken. Ik help eerst even de leerlingen op weg met de verdiepingsopdrachten en ga daarna de herhalingsoefeningen bespreken.”

Kern - Instructie**35****VERDIEPING**

De leerlingen die volgens de diagnostische toets de doelen beheersen, werken zelfstandig (individueel of in tweetallen) aan de opdrachten op bladzijde 68 t/m 70 van het Werkboek.

U neemt de oefeningen (verdieping) kort door met de leerlingen.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten.

U controleert de oefeningen samen met de leerlingen.

HERHALING

De leerlingen die de herhalingsoefeningen gaan maken, worden daarbij door u begeleid (extra instructie).

Spelling

U herhaalt de regels die in de spellingslessen aan de orde zijn gekomen:

- “Hoor je een lange klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je maar één klinker. (Lange klanken hebben pech, ik haal gewoon een letter weg.)
- Hoor je een korte klank aan het eind van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bos – bossen)
- Hoor je een tweetekenklank dan schrijf je wat je hoort.
- Als je een woord dat eindigt op een f langer maakt, verandert de f vaak in een v.
- Als je een woord dat eindigt op een s langer maakt, verandert de s vaak in een z.
- Onthoud ook:
 - Aan het eind van een woord schrijf je nooit een v.
 - Aan het eind van een woord schrijf je nooit een z.”

U bespreekt de opdrachten op bladzijde 57 t/m 59 en bladzijde 68 en 69 van het Werkboek:

Herhaling:

- U bespreekt de opdrachten steeds voordat zij deze gaan maken.
- Opdracht 1: Deze maakt u gezamenlijk. U bespreekt met de leerlingen wat het plaatje kan voorstellen. Na ieder plaatje schrijft u de goede woorden op het bord.
- Opdracht 2: Ook deze maakt u gezamenlijk of geeft het als een dictee.
- Opdracht 3: U kunt deze opdracht in tweetallen laten maken.
- Opdracht 4: Nadat u de opdracht hebt besproken en de eerste zin samen hebt gemaakt, kunnen de leerlingen zelfstandig de opdracht afmaken.
- Opdracht 5: Na een korte uitleg gaan de leerlingen zelfstandig aan het werk.

Taalbeschouwing

U bespreekt bladzijde 60 t/m 62 van het Werkboek samen met de leerlingen en wijst hen op de signaalwoorden in de zin.

De leerlingen maken zelfstandig de opdrachten. Waar nodig biedt u individuele hulp. Ter afsluiting bespreekt u de antwoorden.

Leesbegrip:

U leest de tekst op bladzijde 63 van het Werkboek eerst voor. U geeft leesbeurten.

U laat een leerling regels 1 tot en met 4 nog eens oplezen.

U zegt dat er een woord is dat vertelt dat er een opsomming van dingen komt.

U laat de leerlingen dat woord opzoeken en dit opnoemen. Vervolgens vraagt u wat de opsomming is.

Vervolgens laat u een leerling regels 5 tot en met 7 oplezen. U laat de leerlingen het woord dat vertelt dat er een opsomming komt opzoeken en laat dit opnoemen.

U leest vervolgens de tekst op bladzijde 65 van het Werkboek eerst voor.

U neemt vervolgens de oefeningen door en laat de leerlingen deze zelfstandig maken. Tijdens het werken loopt u rond om, waar nodig, hulp te bieden.

Woordenschat:

U herhaalt met behulp van de Woordwebben de woorden die in dit thema in de woordenschatlessen zijn aangeboden.

De leerlingen maken zelfstandig bladzijde 66 en 67 van het Werkboek.

Waar nodig, biedt u individuele hulp. Als de leerlingen klaar zijn, bespreekt u de antwoorden.

Afsluiting**5**

U verdeelt de klas in groepen en elke groep maakt een gedicht van vier zinnen.

Didactische tip:

De leerlingen die geen herhalingsstof hoeven te maken, gaan zelfstandig aan het werk met de verdiepingsstof. De overige leerlingen maken telkens na een korte instructie de opdrachten die bij het betreffende herhalingsonderdeel horen.

Leerlingen die even moeten wachten op het krijgen van instructie, werken zelfstandig aan het materiaal dat u hiervoor klaarlegt (een woordpuzzel, lezen in een boekje enz.).

Antwoorden

Werkboek 7, bladzijde 57 t/m 70

HerhalingSpelling**1**

ladder, messen, kikker, pannen

beren, glazen, veren, kazen

peren, hakken, oren, veter

sterren, zagen

2*1 adders, lekker, 2 lege, flessen, 3 kikkers, kwaken, 4 grote, krullen, 5 hete, vlammen.***3***lange klank: lege, kwaken, hete**korte klank: adders, lekker, flessen, kikkers, krullen, vlammen***4***half-halve, scheef-scheve, doof-dove, druif-druiven, stijf-stijve***5***1 kiezen, blijven 3 grijze, muizen**2 wolven, vieze 4 dieven, prijzen**Taalbeschouwing***6***1 zit 2 zet 3 ligt 4 legt***7***b doewoorden***8**

<i>ongeluk</i>	<i>herkauwen</i>	<i>oerdom</i>
<i>herschrijven</i>	<i>ondankbaar</i>	<i>oersterk</i>

9

<i>1 herbouwen</i>	<i>4 hertrouwen</i>
<i>2 heropenen</i>	<i>5 hergebruiken</i>
<i>3 herlezen</i>	

10

<i>1 misstap</i>	<i>2 wanorde</i>
<i>mismaakt</i>	<i>wandaad</i>

*Leesbegrip***11**

<i>1 zoals</i>	<i>3 onder andere</i>	<i>5 zoals</i>
<i>2 viool, gitaar</i>	<i>4 c drie</i>	<i>6 trommel, pauk, xylofoon, bekkens</i>

12

1 onder andere
2 drie
3 in de eerste, tweede, derde plaats
4 alinea 2: in de eerste plaats, bijvoorbeeld
alinea 3: in de tweede plaats, zoals
alinea 4: in de derde plaats

Woordenschat

13*(herinneren – vergeten)**schuldig – onschuldig**een geheim bewaren – een geheim verklappen**de toekomst – vroeger***14***Een ervaring is: iets wat je hebt meegemaakt.**Een beschutting is: een plekje dat je beschermt tegen zon, regen of wind.**Een schuilplaats is: een plaats waar je je kunt verstoppen.**Voorspellen is: als je zegt wat er gaat gebeuren.**Verwachten is: als je denkt dat er iets gebeurt.**Een gebeurtenis is: iets wat gebeurd is.*Verdieping

Spelling

15*vier letters: egel ezel ogen**vijf letters: lepel vogel bezem**zes letters: glazen sturen broden**zeven letters: krukken slakken flessen***16***Hierin doe je bloemen: vaas vazen**Een heel grote man: reus reuzen**Een beestje op je hoofd: luis luizen**Een huisdier: poes poezen**Dit krijg je als je gewonnen hebt: prijs prijzen***17***1 beloven 4 dieven**2 schelpen 5 zeven**3 druiven 6 vlinders**Het woord is: verven*

Lesinhoud

- De leerlingen passen woorden toe met betrekking tot 'geheimen' in een spelletje.

Materiaal

Klassikaal

Individueel

- Werkboek 7, bladzijde 71 t/m 73

Extra oefening

- Werkboek 7, bladzijde 73

Start**5**

U zegt:

“Wij hebben de afgelopen drie weken gewerkt aan het thema ‘Niet verder vertellen hoor!’. In deze les gaan we het thema afsluiten met een geheimschrift.”

Kern – Instructie 1**35**

U licht opdracht 1.1 en 1.2 op bladzijde 71 van het Werkboek kort toe. Daarna schrijft u een zinnetje op het bord in het volgende geheimschrift:

23/1/20**19/20/1/1/20****8/9/5/18**

De leerlingen zullen zich afvragen wat de code hiervan is. Als ze het niet raden, vertelt u dat elke letter van het alfabet een nummer heeft gekregen:

a = 1, b = 2 enzovoort. U schrijft nu de code op het bord of laat de leerlingen kijken op bladzijde 71 t/m 72 van het Werkboek. Vervolgens vertalen ze de zin die op het bord staat en schrijven deze in hun Taalschrift.

U licht ook opdracht 2 kort toe en de leerlingen maken de opdrachten. Een aantal woorden en zinnetjes in geheimschrift dat door de leerlingen is bedacht, wordt op het bord geschreven en door de andere leerlingen ontcijferd.

extra opdrachten: - Werkboek 7, bladzijde 73

Afsluiting**5**

U bespreekt de antwoorden en u laat de leerlingen nog een paar geheimschriften bedenken en op het bord schrijven.

Antwoorden	
-------------------	--

Werkboek 7, bladzijde 71 t/m 73

1.1

<i>spannend</i>	<i>surpergeheim</i>	<i>geheim</i>	<i>spoorzoeken</i>	<i>tip</i>
<i>samenzweren</i>	<i>schuilplaats</i>	<i>code</i>	<i>wij</i>	<i>dus</i>
<i>mond</i>	<i>gaap</i>	<i>zweep</i>	<i>nee</i>	<i>goed</i>
<i>ja</i>	<i>zweet</i>	<i>weg</i>	<i>stil</i>	<i>warm</i>
<i>zwijgen</i>	<i>trouw</i>	<i>OK</i>	<i>sst</i>	<i>klikken</i>
<i>beloven</i>	<i>durven</i>	<i>stiekem</i>		

1.2

vijf woorden uit de woordzoeker in geheimschrift volgens de verstrekte code.

1.3

drie zinnen (over geheimen) met woorden uit de woordzoeker

extra 2

de drie zinnen opgeschreven in geheimschrift volgens de code

Bijlagen

- **Toetsbladen 7**
- **Controletoets**
- **Alfabetische woordenlijst**
- **Woordenlijst betekenissen**
- **Spellinghulp**

Toetsbladen

Controletoets

Alfabetische woordenlijst

Doelwoordenlijst Thema 7

1. achterbaks
2. allergie, de
3. begin, het
4. beschuldigen
5. beschutting
6. doodstil
7. ervaring, de
8. geheim bewaren, het
9. geniepig
10. geroezemoes
11. hooikoorts, de
12. je mond voorbijpraten
13. onschuldig
14. ontstaan
15. ontstaansgeschiedenis, de
16. op fluistertoon
17. schuilen
18. schuilplaats, de
19. schuldig
20. stiekem
21. stoer
22. stoer doen
23. stoer zijn
24. toekomst, de
25. uitslag, de
26. verklappen
27. voorspellen
28. vroeger
29. zich herinneren

Woordenlijst betekenissen

beschuldigen: Beschuldigen is iemand ergens de schuld van geven.

het dagboek:

Een dagboek is een schrift waarin je elke dag opschrijft wat je beleefd of meegemaakt hebt.

het geheim:

Een geheim is iets wat niemand weet of mag weten.

onschuldig:

Iemand die onschuldig is, heeft geen verkeerde dingen gedaan.

schuldig:

Iemand die schuldig is, heeft een fout gemaakt. Door hem zijn er dingen verkeerd gegaan.

stoer doen:

Iemand die stoer doet, doet alsof hij nergens bang voor is.

stoer zijn:

Iemand die stoer is, durft veel en is sterk.

achterbaks:

Iemand die achterbaks is, is stiekem en gemeen. Je kunt hem niet vertrouwen.

stiekem:

Stiekem betekent: in het geheim. Anderen mogen het niet weten of merken. Bijvoorbeeld elke dag een koekje uit de trommel pakken.

de allergie:

Als je een allergie hebt, kan je lichaam ergens niet tegen. Je kunt bijvoorbeeld een allergie hebben voor zeedieren. Dan krijg je er pukkels van. *Wowo ta hinchā, grawata.*

de hooikoorts:

Als je hooikoorts hebt, moet je steeds niezen. Dat komt doordat het stuifmeel van gras in je neus komt.

de uitslag:

Als je uitslag krijgt, heb je bultjes of vlekjes op je huid. Sommige mensen krijgen uitslag als ze bijvoorbeeld vis eten.

doodstil:

Als het doodstil is, is het helemaal stil. Je hoort helemaal niets. Bijvoorbeeld als iemand dood is, dan hoor je niks. Het is heel stil.

geroezemoes:

Geroezemoes is een zacht geluid van veel mensen die tegelijkertijd praten.

op fluistertoon:

Als een persoon iets op fluistertoon zegt, praat hij heel zacht.

een geheim bewaren:

Een geheim houd je voor jezelf, je vertelt het niet door. Je bewaart het geheim.

(je) mond voorbijpraten:

Als je je mond voorbij praat, dan vertel je per ongeluk iets door wat eigenlijk geheim is. Dus je mocht het niet doorvertellen.

verklappen:

Verklappen is iets vertellen wat eigenlijk niet verteld mag worden, het moet geheim blijven. Bijvoorbeeld een surprise party.

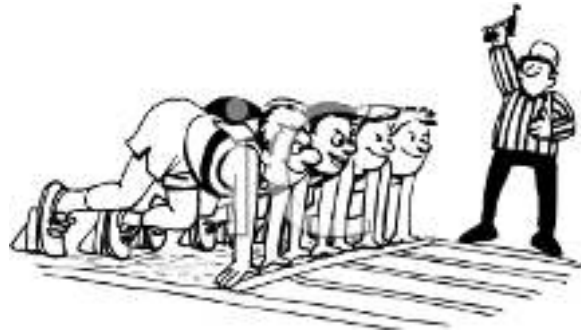
verraden:

Verraden is een geheim doorvertellen aan iemand die het eigenlijk niet mag weten. Als je een geheim verradt, vertel je het met opzet door.

het begin:

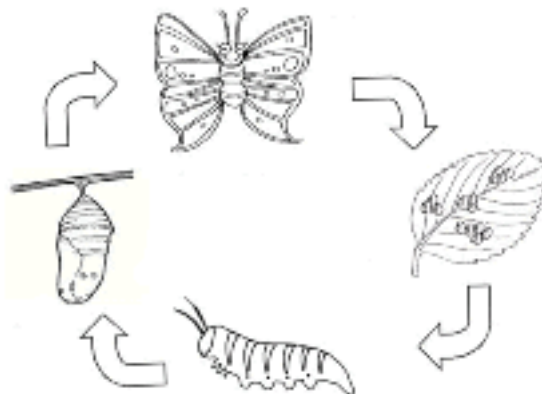
Het begin is de start van iets, bijvoorbeeld de start van een wedstrijd.

ontstaan:

Ontstaan is hoe iets begonnen is, bijvoorbeeld hoe de aarde ontstaan is.

de ontstaansgeschiedenis:

De ontstaansgeschiedenis is een verhaal over hoe iets is begonnen en geworden is tot wat het nu is.

de toekomst:

De toekomst is de tijd die nog moet komen.

verwachten:

Als je iets verwacht, denk je dat het gaat gebeuren. Als je verwacht dat het gaat regenen, dan denk je dat het gaat regenen. Je bent er niet zeker van.

voorspellen:

Voorspellen is als iemand iets voorspelt, dan zegt hij dat het gaat gebeuren. Dan is hij er zeker van dat het gaat gebeuren.

de ervaring:

De ervaring is een belevenis, iets of een gebeurtenis die je hebt meegemaakt.

(zich) herinneren:

Als je je iets herinnert, weet je het nog en denk je er weer aan.

vroeger:

Vroeger betekent de tijd die is geweest. Bijvoorbeeld vroeger leefden er minder mensen op Aruba.

Spellinghulp

Woordenlijst**Veelgebruikte woorden**

acht	goed	maken	over	weten
alle	grote	mama	papa	wij
alles	had	me	school	willen
ander	hebben	meer	te	ze
beurt	het	mensen	tegen	zeggen
bij	hij	mij	toch	zei
blijven	ja	mijn	u	zeven
de	je	moeder	vijf	zich
deze	jullie	moeten	voor	zij
door	kijken	mogen	vragen	zijn
een	kind	nou	waren	zo
er	komen	nu	we	
even	krijgen	oma	weer	
fout	kunnen	opa	werd	

Woorden die met f beginnen

fabriek	fiets	flauw	foppen	
friet				
fantastisch	figuur	fles	fornuis	fris
februari	fijn	flink	foto	
fruit				
fee	file	flits	fotograaf	
fuik				
feest	film	fluit	fout	
fel	fladderen	folder	framboos	
fier	flat	fontein	Frans	

Woorden die met v beginnen

vaart	veel	vijf	vlug	
vriend				
vaas	veer	vijver	voedsel	vrij
vacht	vegen	viool	voelen	
vrijdag				
vader	veld	vis	voet	
vroeg				
vals	vent	vlag	vogel	
vroeger				

Thema 7**Niet verder vertellen hoor!**

vandaag	ventiel	vlam	vol
vrolijk			
vandaan	verder	vlees	voor
vrouw			
vangen	verf	vlek	voorzichtig
vrucht			
varken	versje	vleugel	vork
vuil			
vast	vest	vlieg	vos
vuist			
vat	vet	vlinder	vouwen
vulkaan			
vechten	vier	vloer	vraag
vulpen			
vee	vies	vlucht	vragen

Woorden met /g/ = ch

och	pech	toch	zich
-----	------	------	------

Woorden met ei

afscheid	eik	karwei	paleis	
trein				
allebei	eiland	keihard	plein	
veilig				
allerlei	eind	keizer	pleister	
vrijheid				
beide	eindelijk	klein	prei	
wei				
bereiken	fontein	leiden	reiger	
weide				
dweil	geheim	leiding	reis	
weigeren				
ei	geit	mei	reizen	zei
eigen	gewei	meisje	reiziger	zeil
eigenlijk	hei	omleiden	sein	
eigenwijs	heide	overeind	steiger	

Woorden met /ie/ = i

abrikoos	figuur	limonade	piloot
artikel	gitaar	liniaal	rivier
benzine	idee	liter	ski
citroen	idiot	lucifer	taxi
dia	januari	microfoon	televisie
diamant	juli	minister	titel
dirigent	juni	minuut	tosti
etiket	kapitein	nasi	viool
familie	kilo	macaroni	visite
februari	kritiek	olifant	
feliciteren	lampion	piano	

Woorden met ij

altijd	grijpen	mij	schijnen	vlakbij
begrijpen	grijs	mijn	schilderij	vrij
bij	hij	nijdig	schrijven	vrijdag
bijl	hijgen	nijlpaard	smijten	vrijheid
bijna	ijs	ontbijt	snijden	vrolijk
blij	ijverig	opzij	spijker	wij
blijven	jij	partij	spijt	wijd
boerderij	kijken	pijl	stijf	wijk
cijfer	konijn	pijn	stijgen	wijn
dijk	krijgen	pijp	strijkijzer	wijs
dikwijls	krijt	prijs	tegelijk	wijzer
eigenlijk	kwijt	rij	terwijl	woestijn
eigenwijs	lijden	rijden	tijd	zij
eindelijk	lijf	rijk	tijger	zijn
fijn	lijm	rijm	twijfelen	
gelijk	lijn	rijp	vijand	
glijden	lijst	rijst	vijf	
gordijn	medelijden	schijf	vijver	

Woorden met au

- 1 De **paus** rijdt in een **blauwe auto**.
- 2 In de **pauze** eten we **gauw** een **augurk** en **rauwe** ham.
- 3 Is de pizza een beetje **flauw**? Doe er dan **saus** over.
- 4 De kater slaat plotseling met zijn **klauw** naar de **pauw**.
- 5 **Au!** Die broek zit veel te **nauw**.
- 6 'Haal een glas **lauwe** melk voor me!', **snauwt** de man
- 7 De poes **klauterde** in een hoge boom, waar ze de hele dag bleef **miauwen**.
- 8 Oma vindt het erg **benauwd** in de **sauna**.
- 9 'Ik heb een **kabeljauw** gevangen met een stukje **kauwgom!**, roept de visser.

Woorden die met z beginnen

zaad	ze	zeven	zoeken
zout			
zaag	zee	zich	zoemen
zuchten			
zaaien	zeep	ziek	zoen
zullen			
zaak	zeggen	zien	zoet
zuur			
zaal	zei	ziezo	zolder
zwaan			
zacht	zeil	zij	zomer
zwaar			
zadel	zeker	zijn	zon
zwak			
zagen	zeldzaam	zilver	zonde
zwart			
zak	zelf	zin	zonder
zand	zes	zitten	zoon
zaterdag	zeuren	zo	zorg

Regels om te onthouden

1 woorden met d of t

- Als de eindklank van een woord een /t/ is, maak je het woord langer. Als je een /d/ hoort, is de eindletter van het woord ook een *d*.

hond – honden

2 cht

- Als je na een korte klank /gt/ hoort, dan schrijf je *cht*, behalve bij *ligt*, *legt*, en *zegt*

lacht

3 sch

- Als je aan het begin van een woord /sg/ hoort, schrijf je altijd *sch*.

school

4 g(t) of ch(t)

- Als je na een lange klank of na een tweetekenklank een /g/ hoort, schrijf je een *g*.

plaagt – zwoegt

5 ng of nk

- Als je na een /ng/-klank een /k/-klank hoort (/ngk/), schrijf je *nk*.

denk

6 /u/-klank

- Als je een /u/ hoort op een lage stemtrap, dan schrijf je een *e* en als je een /u/ hoort op een hoge stemtrap schrijf je een *u*.
vroeger – geluk

7 eer, oor en eur

- Je hoort /ir/, /or/ of /ur/, maar je schrijft *eer*, *oor* of *eur*.
speer – koor – deur

8 aai, ooi en oei

- Je hoort /aaj/, /ooj/ en /oej/, maar je schrijft *aai*, *ooi* en *oei*.
zwaaien – mooi – bloei

9 het verdelen van woorden in klankgroepen

- Hoor je een medeklinker (k, l, m, etc....) of een tweetekenklank (ui, oe, au, etc.....) aan het eind van een klankgroep dan schrijf je het woord zoals je het hoort. (struiken)

- Hoor je een lange klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je alleen maar een klinker. (jager)

- Hoor je een korte klank aan het einde van een klankgroep, dan schrijf je twee medeklinkers. (bakker)

10 woorden die eindigen op de klank /ee/, /aa/, /oo/ en /uu/

- Hoor je aan het eind van een woord /aa/, /oo/, /uu/, dan schrijf je a, o, u.

—

- Hoor je een /ee/, dan schrijf je er twee.
